

KyrkTUPPEN

Din lokala tidning

Årgång 21, nummer 4, 2020

Allhelgonahelg
**Kyrkorna är
öppna för dig!**

Svenska kyrkan
MULLSJÖ-SANDHEMS
FÖRSAMLING

**"Ord och ton till
tröst och glädje"**
Välkommen!

Biskopen skriver om
**Sorg, saknad
och hopp**

Torbjörn Andersson, fängelsepräst:
**Här är kyrkan
på liv och död**

Om förlust och att hålla ut...

Oj vad vi kämpar! Och försöker hålla ut för att vi inte ska bli smittade av det lömska coronaviruset. Och vi kämpar för att vi verkligen inte ska smitta andra. Det där är pris att betala för. Ensamhet och avstånd – det kan få vara en del av våra liv ibland. Men det blir väldigt knepigt när liksom hela livet blir så där på avstånd. Av en mängd olika orsaker kan vi behöva få vara ifred IBLAND, för att få fatt på tankar och känslor till exempel. Men för de allra flesta av oss behöver vi få vara tillsammans med andra också. Vi behöver prata och skratta ihop. Vi behöver kramar och närhet. Vi behöver få kivas och munhuggas.

Den här tiden, när just det där har blivit en nödvändig brist, så blir det tydligt att vi är så mycket mer än biologiska sammansättningar. Vi är MÄNNISKOR, med både kroppsliga, själsliga och andliga behov. Och vi saknar!

När det är allhelgonatid tänker vi på de som dött bort från oss och vi sörjer och saknar. Men sorger kan få finnas för andra förluster också. När du inte kan träffa din vän och ge en kram, eller har möjligheten att resa och hälsa på ligger det något sorgligt över det förstås. Sedan tidigt i våras och fram-

åt är det förluster av närhet som vi har fått göra, men ändå är det förstås för kärlekens skull. En person med stort och varmt hjärta sa så här fint: "tänk – vi har mycket att ta igen när det här eländet är över. Vi har många kramar innestående." Jag tänker att det är helt ok om man vill gråta en skvätt för att det är så svårt med närhet nu.

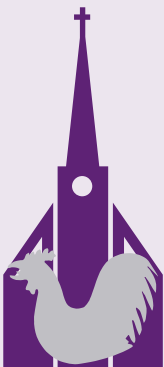
När någon som står dig nära har drabbats av förlust av något slag och därför har sorg, är ett råd till dig och andra som finns bredvid och vill vara till hjälp och tröst och stöd: håll ut! Var uthållig med att lyssna. Berättelsen om det svåra kanske du får höra en gång till...och ännu en gång, och en gång till. Det blir en viktig del av vänskapen då, att vara den som finns kvar och lyssnar.

På våra kyrkogårdar nu under allhelgona kommer du att kunna stanna upp vid små stationer med skyltar som handlar om just att trösta, men också förstås ord till tröst. Jag hoppas att det får bli små fina möten och samtal där, på kyrkogårdarna och i våra öppna kyrkor. Och du måste också veta om att församlingens personal finns där för din skull. Vaktmästare, präster, pedagoger, musiker, ja faktiskt all personal finns i Sandhems kyrka och

Nykyrka den här allhelgonahelgen. Helgen som betyder så mycket för många. Trots att det mesta nu är lite på avstånd, är det ändå tillsammans som är nyckelord. Det blir lite lättare när det är tillsammans.

Varma hälsningar till dig från
Pontus Johansson
Kyrkoherde i Mullsjö-Sandhems församling
pontus.johansson@svenskakyrkan.se

KYRKUPPEN NR 4 2020

Församlingstidning för Svenska kyrkan i Mullsjö-Sandhem

Ansvarig utgivare:
Pontus Johansson

Redaktionskommitté:
Helvi Dahlén, Emma Thorén
och Inger Ridström.

Grafisk form: Jessica Bolander
Tryck: RN-Offset AB, Habo

Omslagsbilder: Helvi Dahlén och Carla Karlsson

SVENSKA KYRKAN

Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö

Telefon: 0392-122 00

Telefontid: måndag, tisdag, torsdag, fredag 10-12, 13-15 och onsdag 13-15

E-post: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se

Hemsida: www.svenskakyrkan.se/mullsjosandhem

Om du bor i Mullsjö kommun och inte får Kyrktuppen i brevlådan, ring utdelaren
Svensk Direktreklam tel 036-18 76 10 eller e-post: sdr611@sdr.se

BEGRAVNINGSOMBUD

Ingemar Eriksson, telefon 0392-210 39.

Besök oss gärna på Facebook: www.facebook.com/mullsjosandhemsforsamling

Välkommen till våra kyrkor och kyrkogårdar under Allhelgonahelgen

För att ge plats för alla att komma in i kyrkorna under rådande restriktioner, för att minnas, sörja och dela gemenskap kommer Allhelgonadagens samlingar att se annorlunda ut, utan traditionella minnesgudstjänster.

I kyrkans kor finns tavlor med namnen på de som avlidit i vår församling sedan förra allhelgonahelgen och som vi tänker på nu. I Nykyrka och Sandhems kyrkor är det samlingar "Ord och ton till tröst och glädje", med en kort andakt och stilla musik att sitta och lyssna till. Det finns förstås möjlighet att tända ljus, vara i stillhet och bön. Du kan vila ögonen på namnet på henne eller honom som du sörjer och saknar, vila ögonen på de vackra blommorna och ljusen som brinner. Församlingens präster och övrig personal finns också tillhands om du vill dela det du bär på med någon. Vi hoppas att allhelgonahelgen ska bli verkligt fin och hoppfull och vara till tröst!

FREDAG INNAN ALLA HELGONS DAG

Kyrkorna hålls öppna till kl 14-18 för ljusständning, stillhet och bön.

Nykyrka kyrka kl 15, 16 och 17: "Ord och ton till tröst och glädje"

Sandhems kyrka kl 15, 16 och 17: "Ord och ton till tröst och glädje"

Kaffeservering vid **Skogskyrkogården** och i **Sandhems kyrka**.

LÖRDAG ALLA HELGONS DAG: HELGONEN

Kyrkorna hålls öppna kl 14-18 för ljusständning, stillhet och bön.

Nykyrka kyrka kl 15, 16 och 17: "Ord och ton till tröst och glädje"

Sandhems kyrka kl 15, 16 och 17: "Ord och ton till tröst och glädje"

Glöggservering utanför kyrkorna.

SÖNDAG EFTER ALLA HELGONS DAG: VÅRT EVIGHETSHOPP

Kl 16 **Utvängstorps kyrka**: Söndagsmessa, Pontus Johansson

The screenshot shows the 'Allhelgona' app interface with a dark background and warm lighting from candles. It features several interactive elements:

- Allhelgona** header with the text '8240 böner och ljus'.
- BÖNER** section: '443 Visa böner' with a prayer icon and the text 'Skriv en bön'.
- LJUS** section: '7797 Visa ljus' with a candle icon and the text 'Tänd ett ljus'.
- A central section titled 'Dela med en vän' with a share icon.
- Small text boxes with dates and prompts: 'BÖNEN SKREVS 21 SEPTEMBER 2020. Hjälp mig. Jag vill inte ta ansvar längre. Hjälp mig se klart.' and 'BÖNEN SKREVS 11 OKTOBER 2020. Hjälp mig. Är vilse. Ber om klarhet.'
- A large text block on the right: 'Tänd ett ljus. Allhelgona är den helg på året då vi tillsammans med människor i Sverige och världen uppmärksammar och minns dem som lämnat det här livet. En helg då vi påminner oss om att döden finns, och drabbar oss alla.'

Vägen vidare i coronatider...

Gudstjänster, musik och gemenskap under säkra former

Trots alla restriktioner har många av församlingens verksamheter kunnat genomföras. Med hjälp av kreativa tankar och god vilja har de anpassats till de säkra former som måste vara! Kyrkoherde Pontus Johansson rapporterar här om vad som varit och vad resten av hösten har att bjuda på.

En höst mellan hopp och förtvivlan. En längtan efter lättnader i restriktioner och samtidigt rapporteras det om att antalet covidsmittade ökar. Nu vet vi också att betydligt fler testas än tidigare, så just sådana resultat är förstås inte så konstiga.

Men vi fortsätter att förhålla oss till gällande restriktioner som ganska snabbt kan ändras, till och med mellan det att jag skriver den här texten och till att Kyrktuppen trycks och distribueras.

Kyrkliga förrättningar

Vid dop, vigsel och begravning stämmer vi alltid av med varandra så att vi kan hålla oss till de restriktioner och rekommendationer som Folkhälsomyndigheten utfärdar. Det är tråkigt förstås att dopkalaset eller bröllopfesten inte kunnat ha alla gäster man tänkt sig från början och likadant vid begravningar, men det har ändå fungerat väl. Det viktigaste är ändå att det får bli dop eller vigsel och att vi kan samlas till avsked och begravning när sorgen drabbat. Vi märker en stor förståelse och tillmötesgående från alla dem som varit involverade i de kyrkliga förrättningarna och det betyder mycket också för församlingens anställda.

Våffelkafé

Än så länge är vårt fina Kafé Sigfrid stängt, men hur det blir efter Allhelgonahelgen är fortfarande en öppen fråga.

Våffelkafé på onsdagar klockan 14.30-16.30 ordnar vi ändå där Kyrkans Hus i Mullsjö och Sandhems församlingshem turas om att vara mötesplats. Om du vill hjälpa till kan du kontakta husmor Eve-Lott Da-

vidsson på 0392-131 73.

Udda veckor är det våffelkalas Mullsjö, och jämna veckor i Sandhems församlingshem. En gång i månaden är det underhållning eller någon form av program. De samlingarna annonserar församlingen särskilt om och då behöver man också anmäla sig till pastorsexpeditionen om man vill vara med. Det känns roligt att kunna ha de här samlingarna när nu inte Öppen gemenskap är igång!

Barn – ungdom – konfirmand

Här är mycket sig likt. Barn, ungdomar, konfirmander och familjer bjuds in till våra olika grupper och andra sammanhang som t ex Öppet hus. Vi försöker vara ute en del och anpassar verksamheten efter omständigheterna.

Den tolfte september firade vi tre konfirmandsmässor i Nykyrka kyrka. 30 konfirmander med tio vid varje konfirmation. Gudstjänsterna filman-

des och finns att se via vår facebook-sida och ännu ett tag på hemsidan. Redan veckan efter konfirmanderna startade vi upp en ny grupp med 27 konfirmander och ett fint gäng med ungdomsledare. Emma-Britta Canerstad, Maria Håkansson och Pontus Johansson ansvarar för årets grupp. Planen är att konfirmation sker i maj 2021.

Handlingshjälpen

Mullsjö-Sandhems församling finns med i den samverkan som kommunen organiserar så att de invånare som passerat 70 ska kunna få hjälp med inköp. Svenska kyrkan här, Pingstkyrkan, Mullsjö missionskyrka och Röda korset hjälps åt med att ta emot beställningar och göra inköp. Om du vill få hjälp med inköp av livsmedel och läkemedel ringer du samordningsnumret 070-285 87 05. Telefondiderna är tisdagar och onsdagar klockan 9-12. Hemkörning av varor sker på onsdagar.

Det är fint att hjälpas åt med det här! Vill du vara med i arbetet, med att ta mot beställningar på telefon eller att handla så får du gärna höra av dig till pastorsexpeditionen 0392-122 00 eller e-post: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se Du kan också ta kontakt med någon i personalen.

Någon att prata med

Kom ihåg att församlingens präster alltid finns tillgängliga för samtal och delande. Kanske känner du dig orolig för någonting, eller bär på sorg. Du kanske vill att någon ber för dig eller bara vill höra någons röst för att du kämpar med ensamhet. Prästerna har förstås absolut tystnadsplikt när det handlar om enskilda samtal och när man kommit överens om det. Om det du vill prata om är litet eller stort gör inte vi någon bedömning av. Nu undviker vi hembesök men telefon finns och möjlighet till e-post-korrespondens. Det kan också gå bra att sitta ute på verandan om det är avskilt läge. Vanlig klassisk brevväxling fungerar också bra. I Mullsjö-Sandhems församling heter prästerna Pontus Johansson telefon 0392-100 01 och Emma Thorén telefon 0392-130 05. Du är varmt välkommen att höra av dig!

Vi fortsätter att fira gudstjänst och vi fortsätter att be!

I Mullsjö-Sandhems församling har vi inte ställt in gudstjänster även om vi har fått anpassa en hel del. Söndagsförmiddagar klockan 11 och eftermiddagstid klockan 18 är det som vanligt mäsas eller gudstjänst. Vi är noga med att hålla avstånd och vid mässan delas bröd och vin ut genom att prästen doppar en liten del av oblaten och ger den som deltar direkt i handen (utan direkt handkontakt förstås). Prästerna spritar sina händer mycket noga innan de dukar i ordning på altaret. Alla är så medvetna om situationen upplever vi det som. Jag kommer inte till kyrkan om jag är det minsta krasslig. Och vi som firar gudstjänst på plats får vara som ställföreträdare också för alla dem nu som inte kan eller vågar eller vill komma. Vi kommer också att inbjudas till "Musik i höst- och vinterkväll" vid några tillfällen.

Körerna

Här är det ordentliga restriktioner som gäller. Körernas medlemmar medverkar ändå i mindre körgrupper vid våra gudstjänster. Under hösten kommer vi att fira flera gospelgudstjänster, mässor i Taizéton och andra gudstjänster där våra förträffliga körsångare ändå medverkar under led-

ning av kantor Elisabeth Sjödin Matl. Barn- och ungdomskörerna kommer tyvärr att vara vilande under hösten.

Hälsningar på Facebook och närradion

Arbetslaget i församlingen hjälps åt med att skicka små hälsningar och en del andakter som sänds via närradion och läggs upp på Facebook och så småningom på vår hemsida. Tyvärr har vi inte kommit igång ännu med andakterna och radiohälsningarna på onsdagar och fredagar men det är på gång. Då är det onsdagar och fredagar klockan 9:30 med repris 17:30 samma dag som gäller. Vi hoppas att det kan vara till någon välsignelse och hjälpa oss att komma ihåg och vara rädda om den gemenskap som församlingen ska vara. Facebook: Svenska kyrkan i Mullsjö-Sandhem. Närradion: Radio Sigfrid 95,6 MHz

Ekumeniska böneträffar

Tredje torsdagen i månaden klockan 18 turas vi om att hälsa på varandra: Nykyrka kyrka, Pingstkyrkan och Missionskyrkan får vara samlings- och platser för ekumenisk bön. Där är du välkommen att vara med förstås! Kom ihåg att du är med även om du sitter hemma och ber där du är. Om du vill kan du skicka en hälsning om att du gör det.

Nyfiken på...

Torbjörn

fängelsepräst på Tidaholmsanstalten

- Internerna **skyddar mig** och vill att jag ska **känna mig trygg**

Från församlingspräst till fängelsepräst.

Det steget tog Torbjörn Andersson för dryga året sedan. Nu arbetar han på Tidaholmsanstalten med landets kanske mest brottsbelastade människor.

- Här är tron en viktig faktor för att kunna lämna kriminalitet och missbruk säger han. Kyrkan har betydelse för människors överlevnad!

Vilken idyll fängelseprästen Torbjörn Andersson lever i, på sin gård i Utvängstorp! En kontrast till arbetet som präst bland grovt brottsbelastade män.

Hönsen kommer först och när vi står och beundrar utsikten över den lilla sjön kommer husets herre – Torbjörn och hälsar välkommen till sin gård i Utvängstorp.

Torbjörn är alltså Torbjörn Andersson, som var omtyckt och uppskattad präst i Mullsjö-Sandhems församling fram till förra varen. Det var då han började sin nya karriär som präst på Tidaholmsanstalten. Skillnaden mellan hans arbetsplats och den miljö han kan njuta av hemma på gården kan inte vara större. En promenad runt sjön avslutas tillsammans med tre westernhästar, som Torbjörn lånar ut beteshagar till. Tillbaka i huset möts vi av hund och katter. Livet på landet är idylliskt!

Tidaholmsanstalten i säkerhetsklass 1 med 146 platser har den högsta säkerhetsklassen av slutna anstalter. Anstalter i säkerhetsklass 1 utrustas för att klara de mest riskfyllda intagna, läser vi på hemsidan. Anstalten

är fullbelagd och de intagna är enbart män.

Torbjörn som precis har kommit hem från arbetet visar och berättar om hur han själv är utrustad i sitt arbete. Det är många passerkort och stor säkerhetsutrustning.

- Men jag har aldrig varit med om något våldsamt eller träffat på någon som varit våldsam mot mig, berättar han. De intagna skyddar mig, de vill att jag ska känna mig trygg.

Arbetet som präst på Tidaholmsanstalten har lockat honom länge. Nu har han arbetat där i drygt ett år. Blev det då som han hade hoppats på? Han stannar upp och tänker till en kort stund inför frågan innan han svarar.

- Det har faktiskt blivit lite bättre än vad jag hade trott, säger han sedan. Jag mår bättre fysiskt eftersom jag har gått ner i arbetstid till 75 % och får på så sätt mera fritid. Han påpekar också att han har en

bättre relation till Kriminalvården än vad han trott att han skulle få. Så framhåller han den goda relationen och det goda och stora samarbetet han har med sina kollegor; imamen, den ortodoxa prästen och pastorn från Eumeniakyrkan.

Människors rädsla

Som präst på en anstalt med landets kanske mest brottsbelastade människor har Torbjörn en bredare syn på kriminalitet och människorna bakom brotten än vad vi vanligtvis har.

- Vidriga brott behöver inte betyda att det är vidriga människor, förklarar han.

- Om du tar ditt livs tio absolut sämsta minutrar, säger han som jämförelse och så låter du den allra bästa journalisten berätta om dessa. Det är journalistens uppgift att göra historien så dramatisk och intresseväckande som möjligt.

- Vi har knepiga bilder av kriminella, slår Torbjörn fast.

Som fängelsepräst möter Torbjörn en hård verklighet men han har också fått lära sig att se människan bakom brotten och vad kyrkan kan betyda för dem.

När vi träffar honom pågår diskussionen om gängkriminaliteten som hetast och han vill jämföra med bakåt i tiden då vi först jagade indianer, sedan nazister och nu är det kriminella.

- Vi när en monstermyt, säger Torbjörn, vampyrer, varulvar och troll! Det är lätt att spela på människors rädsla.

Saknar verktygen

Det är Torbjörns uppfattning att en misslyckad integration, sociala omständigheter och bristen på vuxenkontakt är orsaker till att kriminaliteten är så stor och inte minst bland så unga människor.

- Den som föds in i kriminella sammanhang kommer att ta efter vissa beteenden, säger han. Den unga pojken som kastar sten på en brandbil, skulle egentligen drömma om att bli brandman.

Människor i de kriminella kretsarna samarbetar inte med samhället och heller inte med polisen. Man håller allt inom gruppen.

Flera poliser, som utlovas?

- Det är som att sätta plåster på cancer, säger han tvärt.

Men hur får jag en människa att se att det finns bättre sätt att tjäna pengar än att handla med narkotika eller utföra andra kriminella handlingar?

- Flera människor i den här situationen vill komma loss, svarar Torbjörn på sin egen fundering. Men de saknar verktygen som behövs för att förändra sina liv.

Torbjörn ger oss en mångfacetterad bild av människorna han möter i sitt arbete. Det finns alla kategorier människor också bland de kriminella.

- De har egna fördomar, precis som alla vi andra, säger han och det finns alls inget brödraskap som man kanske gärna tror.

Behov av tröst och förlåtelse

I fängelset är kyrkan på liv och död, den spelar roll för människors överlevnad får vi veta.

Förutom allmänna samlingar som gudstjänst, bönesamlingar och andakter, handlar Torbjörns arbete som fängelsepräst mycket om själavårdsamtal. De som vill komma i kontakt med honom skriver upp sig på en lista.

- Men den här veckan var det en ovanligt kort lista, säger han lite fundersamt.

Torbjörn har som präst absolut tystnadsplikt men han kan i alla fall berätta generellt vad samtalen vanligtvis handlar om. Vem är jag? Varför finns jag? är precis som i världen utanför fängelset vanliga funderingar här också. Men i den här miljön finns också ett stort behov av att få tröst och förlåtelse och upprättelse och hjälp att skapa frid och försoning med sig själv.

Gud förlåter alla, ska han förlåta också honom som sköt min bror? Torbjörn kastar ut frågan i luften...

- Här är tron på riktigt, förklarar Torbjörn. Tron är en viktig faktor för att

kunna lämna den kriminella världen. Den kan fylla tomrummet när man vill lämna kriminalitet och missbruk. Kan Gud hjälpa mig att hitta vägen?

Ofta tänder man ett ljus för nära och kära under samtalen. Det är heller inte helt ovanligt att en intagen tänder ett ljus för ett brottsoffer.

Ibland bjuder han in till stilla dagar med bibelläsning och nattvard. Ansökningar till detta är många. Här finns redskapen för att skapa sinnesro.

- Vet du vilken som är den bästa stunden på dagen för en intagen på fängelset, frågar Torbjörn plötsligt. Det är när han läses in i sin cell på kvällen! Under dagarna upplever han att ständigt vara kontrollerade. Både av andra intagna och av personal. Men på kvällen ensam i sin cell och ingen kommer åt mig!

Väl rustad

Torbjörn upplever en hård vardagsverklighet långt ifrån den vi andra lever i. Hur klarar man och hur orkar man?

- Jag är väl rustad, säger han med stor övertygelse. Jag har tillgång till både mentor, själavårdare och terapeut.

- Så fick jag fick ett gott råd innan jag började mitt arbete på Tidaholmsanstalten, berättar han och det var att inte läsa och se all nyhetsrapportering för att vara neutral och inte färgad av andras uppfattning om situationen i samhället.

- Och jag har lärt mig mycket om min egen tro, säger Torbjörn. Det här är vad kristen tro handlar om.

Vad är skillnaden mellan allhelgona och halloween?

Allhelgona har blivit en stor och viktig helg för väldigt många av oss. Vi besöker kyrkan och tänder ljus på kyrkogården. Men samtidigt har halloween tagit plats i vårt samhälle. Både allhelgonahelgen och halloween uppmärksammar de döda, men det görs på väldigt olika sätt.

Allhelgona är den helg på året då vi tillsammans med människor i Sverige och världen uppmärksammar och minns dem som har lämnat det här livet. Det är en helg då vi påminner oss om att döden finns, och drabbar oss alla.

Allhelgonahelgen består av två kyrkliga helgdagar: **alla helgons dag** och **alla själars dag**. **Alla helgons dag** är en helgdag och den firas alltid den lördag som infaller mellan 31 oktober och 6 november. **Alla själars dag** firas dagen efter alla helgons dag, på söndagen. Då minns och hedrar vi våra döda närstående.

Historiskt har vi skilt mellan att minnas helgonens liv och att minnas våra närståendes liv, men rent teologiskt är det ingen skillnad: Vi är alla heliga, tack vare Jesus kärlek till oss.

Under allhelgonahelgen minns vi på ett särskilt sätt våra döda. Vi smyckar deras gravar med blommor och tänd ljus som lyser upp i mörkret mellan lördag och söndag.

Helgen präglas av att ljusen lyser på våra kyrkogårdar. De lyser upp mörkret och påminner oss om Guds ljus, som räddar oss från döden, som visar oss på förlåtelsens väg och som ger oss ett himmelskt hopp.

Helgon som förebilder

Tidigt i den kristna kyrkan började man fira helgonen och minnet av martyrer. Helgon var människor som man höll särskilda, heliga. Till martyrer räknas människor som dött för sin tro.

Det blev till slut många dagar att fira och det uppstod ett behov av att samla helgonen och martyrerna utan namn till en egen helgondag. För cirka tusen år sedan införde därför den tyskromerske kejsaren Ludvig den fromme en gemensam dag för alla de helgon som inte kunde få egna dagar i almanackan.

Helgonens betydelse ser olika ut i olika kristna traditioner. Helgonen har olika betydelse också för enskilda kristna.

Halloween från förkristen tid

Nutida firande av halloween, som alltid firas den 31 oktober, har sitt ursprung i ett keltiskt firande av de döda i förkristen tid. En del av firandet bestod i att man tände eldar och klädde ut sig för att skrämma onda andar.

Längre fram i tiden oroades kyrkans präster av att den gamla traditionen fortlevde, eftersom den innebar en tro på att de döda kunde komma tillbaka i form av andar.

Omkring år 1000 införde påven högtiden Alla själars dag. Tanken var att man då skulle minnas sina döda anhöriga, be och tända ljus för dem. Förhoppningen var att det nya firandet skulle ersätta det gamla.

Än i dag kvarstår en del av halloweenfirandet i vårt samhälle, samtidigt som allhelgonahelgen är en viktig kristen högtid.

Nu får Ingvar träffa sin demenssjuka fru igen:

- Jag **förväntar** mig inte att hon ska **känna igen** mig

Livet tog en annan vändning för Ingvar och han hustru Birgitta när hon fick diagnosen Alzheimer. Efter ett långt äktenskap blev det en sorts skilsmässa när hon flyttade till ett demensboende. Nu har möjligheterna att träffa henne varit ytterst begränsade och Ingvar kan konstatera att hon inte vet vem han är. En situation som har satt sina spår hos honom.

För ett år sedan berättade Ingvar Lindgren i Kyrktuppen om hur han upplevde att hans hustru Birgitta fått diagnosen Alzheimer. Hon var 67 år när hon blev sjuk och efter ett nästan 40 år långt äktenskap tvingades Ingvar ta beslutet att hustrun i augusti 2017 skulle flytta in på demensboendet Björkgården.

Nu har det gått i stort sett ett halvår då Ingvars besök hos hustrun varit ytterst få med anledning av coronapandemin och äldreboendena som varit stängda för besök.

När vi träffar Ingvar i slutet på september är det två veckor sedan han senast besökte henne. Han hade köpt nya blommor till hennes rum. När han kom fick han besked av personalen att de kunde få träffas på en bänk vid ingången om han satte på sig anvisat visir.

- Jag kunde röra henne, säger Ingvar, inte i ansiktet men i alla fall på hennes armar.

Sedan mitten av mars har ju landets alla äldreboenden varit stängda. Enbart de allra närmaste hade fått besöka sina anförvanter och då under mycket speciella omständigheter.

- Innan nu i september träffade jag Birgitta i mitten på juni, berättar Ingvar men då var det på en ramp utomhus med långt avstånd mellan oss.

- Nej hon uppfattar inte att det är jag, säger Ingvar med vemod i rösten. Personalen säger till henne att nu kommer Ingvar men det blir ingen reaktion hos henne.

Varken Ingvar eller någon annan kan naturligtvis med bestämdhet säga om de glesa besöken har gjort att hon minns honom ännu mindre.

- Det känns lite meningslöst ibland med besöken när hon inte känner igen mig, säger han på sitt eftertänksamma sätt. Jag säger mitt namn och jag vet aldrig om hon vet vem jag är. Men ibland tror jag att hon kommer ihåg den unga Ingvar men inte den jag är idag.

Isolerade vid sjukdom

Tre boende på Birgittas avdelning har blivit sjuka under det här halvåret.

- Det var naturligtvis inte roligt att få höra, säger Ingvar. Övriga boende fick isoleras i sina rum under en period. Men konstigt nog blev Birgitta lugnare fortsätter Ingvar, hon blev mindre stressad när hon inte träffade andra.

Den första oktober lättade regeringen på restriktionerna för besök på äldreboenden och Ingvar ser fram mot att kunna besöka sin Birgitta när han själv vill. Men han säger att han inte kommer att hasta dit första dagen, då är det förmodligen mycket människor på Björkgården ändå.

- Men jag har inga förväntningar att hon känner igen mig, säger Ingvar.

Svår depression

Ingvar är ordförande i Mullsjö kommuns anhörigförening men det har inte varit några möten under våren och mötena är inställda också i höst. De två anhöriggrupper som finns har dock börjat träffas igen.

Det var anhängsambordnaren i Habo och Mullsjö kommuner, som tog initiativ till de två anhöriggrupper som finns idag.

- Där kan vi prata av oss, säger Ingvar, där kan man vara ledsen och där kan man dela med sig av erfarenheter. Det är en bra ventil för oss anhöriga.

Sedan tre år tillbaka bor Ingvars fru Birgitta på demensboende. När han nu får besöka henne igen, har han inga förväntningar att hon ska känna igenom honom.

Men situationen sätter sina spår hos Ingvar. Han har precis gått igenom en svår depression.

- Jag förstod inte ens att det var en depression förrän jag var ur den, berättar han.

Det var med hjälp av fina möten och samtal med två kvinnor som blivit hans förtrogna, som han har kämpat sig igenom en svår kris.

Ingvars erfarenhet av psykisk ohälsa är att vi inte vågar svara ärligt när vi får frågan hur vi mår. Det är sällsynt att vi svarar – nej det är inte så bra.

- Men det värsta man kan få höra om man är ärlig om sitt hälsotillstånd är att man ska skärpa sig eller det går snart över, slår Ingvar fast.

Prata med någon som du har förtroende för, någon som du litar på är Ingvars bestämda råd!

Kontaktuppgifter till Ingvar Lindgren, ordförande i Mullsjö kommuns anhörigförening: Tel. 070-242 00 02 e-post: lindgren.ingvar@telia.com

Du **behövs** på **hedersuppdrag** vid begravningar!

Mullsjö-Sandhems församling efterlyser flera människor till sitt "bärlag". Det handlar alltså om så kallad processionsbärning av kistan vid begravning. Det är ett hedersuppdrag, som kräver att du kan vara ledig på dagtid, oftast sker begravningarna på torsdagar och fredagar.

Du behöver inte nödvändigtvis vara ägare av svarta kläder som kostym och slips, kavaj eller kjol men en mörk värdig klädsel krävs.

Är du intresserad så är du välkommen att höra av dig till Församlingsexpeditionen, telefon 0392-122 00, e-post: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se

Om du har frågor om vad det innebär att vara med i uppdraget kan du också ringa till vaktmästarna Alice Gustavsson, tel 070-269 10 99 eller Ove Algotsson, tel 073-067 10 26.

Lätt att **boka dop!**

Välkommen att boka dop för ditt barn – eller dig själv! Du vet väl att man kan låta döpa sig även i vuxen ålder?

På församlingsexpeditionen kan du få en liten broschyr som berättar om dopet och där kan du också boka tid. Dopet sker antingen i söndagens gudstjänst eller i nära anslutning till gudstjänsten i någon av församlingens fyra fina kyrkor. Det finns också möjlighet att ha dop en lördag i mån av tid. Har du inte en egen dopklänning finns det att låna. Vill du ha dopfest men inte hemma är du välkommen att låna församlingens samlingslokal i Mullsjö eller Sandhem utan kostnad. För att boka dop, tag kontakt med Mullsjö-Sandhems församlingsexpedition på telefon 0392-122 00 eller e-post: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se Öppettider måndag-tisdag och torsdag-fredag klockan 10-12 och 13-15, onsdagar klockan 13-15.

Här också finns din kyrka!

När myndigheternas restriktioner gör att församlingens verksamheter inte fungerar som vi är vana vid kan du alltid hitta kyrkan på de här ställena:

Hemsida: [svenskakyrkan.se/mullsjosandhem](https://www.svenskakyrkan.se/mullsjosandhem)

Facebook: [facebook.com/svenskakyrkan](https://www.facebook.com/svenskakyrkan)

Närradion: 95,6 MHz Radio Sigfrid

Subventionerad familjerådgivning

Mullsjö-Sandhems församling erbjuder sina församlingsmedlemmar subventionerad rådgivning hos Svenska kyrkans familjerådgivning i Jönköping. Där kan såväl par som familjer och enskilda få kvalificerad hjälp till ett pris av 100 kronor/samtal för enskilda och 200 kronor/samtal för par och familjer vid 10 tillfällen och därefter är det utan kostnad. Även den som inte är församlingsmedlem är välkommen till ett subventionerat pris.

Personalens grundutbildning är socionom och präst med vidareutbildning. I samtalet kommer du att mötas av respekt för ditt eget förhållande till tro. Familjerådgivningens medarbetare har tystnadsplikt och för heller inte journal. Du kan vara anonym om du vill.

Du når familjerådgivningen så här:

Telefon: 036-30 35 35 Telefontid: mån-tors säkrast kl 11.30 -12

e-post: familjeradgivningen@svenskakyrkanjonkoping.se

Adress: Prästgränd 1, 553 21 Jönköping

Vem minns du?

Under allhelgonahelgen påminns vi om döden
och ger liv åt våra minnen. Du är inte ensam i din sorg.

Dela ditt minne under #vemminnsdu.

#vemminnsdu

Svenska kyrkan

Vi välkomnar våra NYDÖPTA

Emil Willy Davidsson Gård
Ally Nanna Lovis Ericsson Bergman
Sten Otto Göran Hartelius
Izabell Ulla Anette Lindstedt
Rubeck Portocarrero Linares
Julius Patrick Rickard Serrander
Noomi Josefina Sjögren
Elliot Göran Åsberg
Hedda Anna Maria Aronsson
Alf Arne Boris Szanto
Ellie Martina Edith Hammar

Vi gratulerar våra NYGIFTA

Ida Wingård och Jacob Svensson
Elisabeth Lund och Emil Ljung

Vi minns våra AVLIDNA

Elsa Paulina Ceccarea Johansson f 1923
Erna Lindroth f 1929
Aina Linnéa Dahlström f 1933
Ulla-Britt Inger Matilda Eriksson f 1937
Zenta Wiolet Karlsson f 1937
Börje Lars-Åke Löfgren f 1942
Violet Hildegun Iréne Pitzén f 1943
Jan Åke Torsten Clysén f 1943
Karin Anne-Marie Margareta Andersson
f 1951
Ulla Ann-Christin Gustafsson f 1952

Jack Zeke
Winneberg

Jack Zeke Winneberg
döptes i Nykyrka kyrka
den 5 september av kom-
minister Emma Thorén.

Oskar Gunnar
Erik Eriksson

Oskar Gunnar Erik Er-
iksson döptes i Nykyrka
kyrka den 5 september
av komminister Emma
Thorén.

Alexander Magnus
Carl Kyrkeryd döptes
i Nykyrka kyrka den 5
september av kommi-
nister Emma Thorén.

Christina Maria
Tuva-Li Petersson
döptes i Utvängs-
torps kyrka den 27
september av kom-
minister Torbjörn
Andersson.

Kan prästen välsigna mitt hem?

Hej Emma,

Jag har en god vän som precis har flyttat till Sverige efter att ha bott i Finland under många år. Hon berättade för mig att hon och hennes familj vid ett tillfälle bad församlingens präst komma hem och välsigna deras hem. Anledningen till deras önskemål var att de hade flyttat till ett nytt hus, det vill säga att det var ett hus med gamla anor och nu tyckte de sig uppleva ett visst obehag. Det var något i luften som skapade oro. De pratade med en präst i sin församling som kom hem till dem och hade en liten ceremoni.

Inte för att jag har några bekymmer med mitt boende men jag undrar ändå om man också här i Sverige kan få sitt hus och hem välsignat av en präst för att det skulle kännas fint och bra?

Fundersam husägare

Hej!

Hemvälsignelse eller husvälsignelse är en tradition som finns på många håll i världen och som blivit allt vanligare också i Sverige. Själv har jag varit med om det ett fåtal gånger. Oftast har det varit när någon precis har flyttat in och husvälsignelsen har då kombinerats med mat eller gott fika för vänner och bekanta och det hela har blivit som en inflyttningsfest. Så ja, det går alldeles utmärkt att be en präst att utföra en hemvälsignelse!

Kanske är det en ny tanke för någon att man kan välsigna ett hem. Men vi får faktiskt be om Guds välsignelse över allt som är viktigt för oss. Hem, relationer, uppdrag, med mera. Bibeln uppmanar oss att "be ständigt" och det finns inga gränser för hur vi kan be och vad vi kan be om. Förra ärkebiskopen KG Hammar sa en gång: "Be om allt du vill och låt Gud sköta sorteringen". Gud hör alla böner och svarar på det sätt som är bäst för oss, men kanske inte exakt som vi förväntar oss. Om vi råkar be om något som inte går ihop med Guds vilja så kommer det inte att ske men däremot kanske det inträffar något annat som är bättre

för oss. Därför är det många kristna som ber ungefär så här: "Gud hjälp mig med detta och detta, hjälp den och den, men låt din vilja ske, låt det bli på det sätt som är bäst". Det är ett sätt att uttrycka vårt hjärtas bön till Gud och att verkligen be om det som vi mest av allt längtar efter och samtidigt lämna över det i Guds händer, i förtröstan på att Gud vet bättre än vi själva, vad vi verkligen behöver.

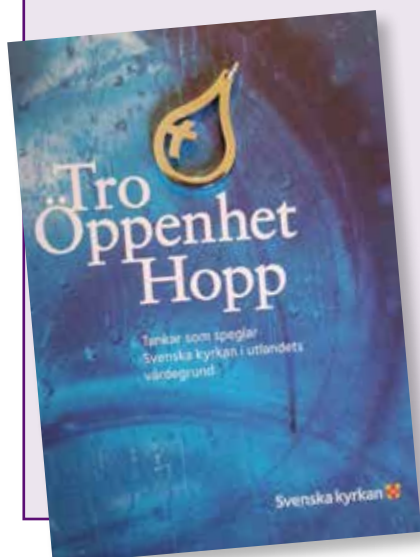
När det gäller olika former av "obehag" i hemmet så kan man självklart be Gud om hjälp med det också, precis som med allt annat. Om man vill så kan man också be en präst att hjälpa till. Den kristna traditionen är tydlig med att det finns en andlig verklighet, som precis som den synliga verkligheten innehåller både gott och ont. Men den är också tydlig med att Jesus Kristus en gång för alla har segtrat över all ondska. Därför behöver vi inte vara rädda för spöken eller annat som vi inte riktigt förstår oss på. Jesus Kristus är starkare än de är och hans ljus kan driva bort allt mörker.

*Med hälsning från
Emma Thorén
Komminister*

Välkommen med dina frågor till församlingens präster!

Skriv till "Fråga prästen", Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö eller skicka e-post till: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se Vill du vara anonym publicerar vi naturligtvis inte ditt namn.

Svenska kyrkan i utlandet skapar trygghet för svenskar i hela världen

Svenska kyrkan i utlandet, SKUT, erbjuder en öppen dörr till gemenskap och andakt. Många generationers turister, au-pair-ungdomar, back packers, sjöfolk och utlandssvenskar har mött oss utomlands. Vi finns till för alla!

- Svenska kyrkan i utlandet finns idag på 40 platser och firar gudstjänster på ytterligare ca 100 platser runtom i världen. Där arbetar ca 100 anställda, allt från utsända präster, diakoner, kyrkomusiker och församlingspedagoger till lokalt anställda.
- Svenska kyrkan i utlandet engagerar tusentals frivilliga utomlands och ombud i Sverige.
- Över 650 000 svenskar bor och arbetar utomlands. Nästan 7 miljoner svenskar reser utomlands varje år. Vår uppgift är att finnas där svensken finns.
- Varje år tar Svenska kyrkan i utlandet emot ca en miljon besökare runt om i världen.
- Utöver vigslar, konfirmationer, dop, begravningar, gudstjänster och andakter genomförs sjukbesök, hembesök, barn- och ungdomsverksamhet och fängelsebesök.
- Svenska kyrkan i utlandet har personal som är särskilt utbildad i krishantering.
- Svenska kyrkan i utlandets verksamhet finansieras till stor del av insamlade medel och donationer.

Ditt bidrag hjälper Svenska kyrkan i utlandet att vara en trygg famn för svenskar i hela världen.

Swish: 90 160 31 • PG: 90 16 03-1 • BG: 901-6031

Boktipset...

Svindlande Höjder

av Emily Brontë

När jag tänker på boktips tänker jag ofta på nyskrivna böcker på marknaden som man vill att andra ska upptäcka. Den här gången tänker jag tipsa om någonting helt annat. Jag tänker ta er tillbaka till 1847 och till romanen Svindlande Höjder.

Det är lätt att blanda ihop de olika kvinnliga författarna från 1800-talet. Många blandar ihop Jane Austen med författaren Charlotte Brontë som skrev romanen Jane Eyre, vilket också är en alldeles fantastisk roman. Svindlande Höjder är däremot den enda utgivna romanen av Emily Brontë och hon visar här hur skicklig hon är på att skildra ett kargt engelskt landskap och beskriva en kärleksrelation som är både passionerad, långvarig men tärande och tragisk.

Berättelsen rör sig mellan ett flertal olika karaktärer, men den utgår ständigt från två karaktärer, Heathcliff och Catherine Earnshaw. Svindlande Höjder startar med att vi får möta Heathcliff som tar in en hyresgäst, Mr Lockwood. I relation till honom får vi sedan ta del av en berättelse som tar sin början i Heathcliffs barndom. Vi får ta del av mörka hemligheter, missförstånd, klasskillnader, fördomar och livsbeslut som får ödesdigra konsekvenser.

Om man förväntar sig en berättelse lik Stolthet och Fördom eller Förnuft och Känsla från ungefär samma era så kommer man att bli besviken, men om man läser boken utan dessa förväntningar så kommer man få ta del av en fantastisk, indragande och mörk kärleksberättelse som rör sig från barndomen ända in i döden. Det är en av de bästa böcker jag har läst och en bok som jag tror att många går miste om med genom att tipsa om den hoppas jag att den kan beröra många fler än mig.

Av Kristina Eyre

Fortfarande Alice

av Lisa Genova

Alice är professor vid Harvard University. En klok och intelligent kvinna som skriver på en bok tillsammans med sin man, också han professor. De har tre vuxna barn tillsammans. En dag under en föreläsning hon håller, försvinner ett ord. Det är helt omöjligt för henne att komma på det. Inte förrän hon sitter på planet hem igen kommer hon på det.

På en joggingtur i stan upptäcker hon att hon inte vet var hon är. Hon börjar glömma saker. Alice söker läkare och får diagnosen tidig Alzheimer. Hon är femtio år gammal.

En stark bok om en grym sjukdom där man delar Alice frustration när hon får sin diagnos och inser hur hennes framtid ser ut. Hon skriver ett mail till sig själv med kontrollfrågor och instruktioner hur hon ska tackla tillvaron när minnet försvinner mer och mer.

Jag kan varmt rekommendera den här boken. En bok som trots sitt svåra och sorgliga tema andas kärlek.

Av Maria Högberg

VECKANS KAKA

Baka glutenfritt med

frisk citronsmak!

Det finns ett stort behov av glutenfritt och här kommer nu en god kaka för alla som önskat sig! Frisk smak av rivet citronskal och saft både i smeten och i glasyren. Lättbakad i långpanna som sedan skärs i lagom stora rutor.

Det här behövs:

200 g rumsvarmt smör	3 dl strösocker
3 ägg	1 citron, rivet skal
1 msk citronsaft	0,75 dl mjölk
4,5 dl glutenfri mjölmix	2 tsk bakpulver
1 tsk vaniljsocker	

Glasyr:

4 dl florsocker	2-3 msk citron, pressad
-----------------	-------------------------

Gör så här:

Sätt ugnen på 180°. Vispa smör och socker. Tillsätt äggen och vispa ytterligare ca 2 minuter. Tillsätt citronskal, citronsaft och mjölk i äggsmeten. Blanda samman mjölmix, bakpulver och vaniljsocker i en skål. Rör ner det i smeten. Bred ut smeten i en långpanna ca 28x32 cm, klädd med bakplåtspapper. Grädda kakan längst ner i ugnen 25-30 minuter. Låt kallna.

Glasyr: Rör ihop florsocker och citronsaft till en glasyr. Bred ut den på kakan och låt den stelna innan den skärs i rutor.

Första hjälpen vid sorg

Ingen människa ska behöva vara ensam i sin sorg. Därför har vi samlat tankar och konkreta tips som gör det lite lättare för oss som medmänniskor att finnas där för någon som sörjer. Sorg kan inte botas, men genom att dela den kan sorgen göras mer uthärdlig.

Tipsen är baserade på Svenska kyrkans långa erfarenhet av att möta och stötta sörjande och tänkta som en första hjälp, för den första tiden, när döden drabbar. All sorg är unik och det finns inga absoluta sanningar eller instruktioner att applicera, kanske är det också därför som så många känner sig osäkra inför mötet med andras sorg.

Med de här tipsen hoppas vi kunna bidra till att fler ska känna sig lite tryggare och bättre förberedda, så att ingen lämnas ensam i sin sorg.

Ta ansvar för kontakten

Viktigast av allt är kanske att vi inte lägger ansvaret för kontakten på den sörjande. Vi kan undvika att säga "Ring mig om det är något, jag finns här" eftersom risken är stor att den sörjande inte orkar vara den som hör av sig.

Då är det bättre om vi säger "Jag ringer dig på tisdag igen, svara om du orkar". Ibland får vi inget svar och det är helt okej, den sörjande orkar inte alltid svara, men då kan vi ringa tillbaka, igen och igen.

Ta initiativ

Det är bra om vi som stöttar kan vara de som föreslår en helt vardaglig aktivitet. Bjud på fika, kolla på en film eller ta en promenad i all sin enkelhet. Många som sörjer längtar efter en paus i sorgen och lite vanligt liv.

Tänk på att den vi bjuder in kanske tackar nej och att det är helt okej, det viktiga är att vi frågar – och att vi vågar fråga igen.

Visa närvaro

Många av oss är rädda för att tränga sig på och det slutar ofta med att vi inte hör av oss alls. Kanske tänker vi att den sörjande behöver vara ifred el-

ler att man ska vänta lite med att höra av sig tills "det värsta gått över".

Det är viktigt att vi tydligt visar att vi finns där så att den sörjande inte känner sig isolerad, utanför eller ignorerad.

Bryt tystnaden

Många känner att det är svårt att höra av sig till en medmänniska som sörjer. Vad ska jag säga? Tänk om det bara blir tyst eller om personen börjar gråta?

Men det viktiga är inte vad vi säger utan att vi bryter tystnaden. Och ibland är ett sms en bättre lösning än ett telefonsamtal eftersom det kan vara lättare att både skicka och svara på.

Kom ihåg sorgen

Vi kan skriva upp i almanackan när det gått tre, sex eller tolv månader sedan dödsfallet för att sedan höra av

oss då. När omvärlden går vidare är det lätt att tro att sorgen gått över, men många upplever det snarare tvärtom, att sorgen bara blir värre. Speciellt när ingen annan verkar minnas eller bry sig längre. Sorg kan inte botas, men genom att dela den kan den göras mer uthärdlig.

Ha tålamod

Varje sörjande har sin egen sorgprocess, vilket vi som närstående behöver ha förståelse för och tålamod med. Det kan finnas en risk att vi försöker trösta bort sorgen eller visar frustration över att den håller i sig.

Sorg har inget bäst-före-datum och det finns ingen normalt eller onormalt lång tid som det tar att sörja. Vissa saker behöver helt enkelt berättas om och om igen, så låt din medmänniska älta det som har hänt, det kan vara en viktig del i att förstå och bearbeta sorgen.

Uppmärksamma årsdagen

Årsdagar är alltid jobbiga, även efter 29 år. Som medmänniskor kan vi göra skillnad för den sörjande genom att visa hur vi delar sorgen och fortfarande kommer ihåg den som dött. Det kan vara dödsdagen, födelseda-

gen eller någon annan speciell tidpunkt som ni uppmärksammar. Och själva uppmärksammandet kan vara storslaget eller pyttelitet, det viktiga är att den sörjande inte lämnas ensam i sin sorg.

Fortsätt att minnas

Var inte rädd för att prata om personen som dött, titta på fotografier och dela minnen med varandra. Det kan vara extra viktigt att tänka på när det kommer till barn som förlorat någon, eftersom vi som vuxna ofta blir ännu mer försiktiga och vill undvika att röra upp jobbiga känslor.

Men om vi inte pratar om personen vi förlorat kan det upplevas som om personen dör två gånger – först på riktigt och sedan en gång till eftersom den döde aldrig är en del av det som händer eller nämns.

Ge utrymme

Ofta är det många som sörjer en människa samtidigt, där alla har haft sin egen relation och historia med den som dött. Det är viktigt att vi låter den närmast sörjande vara i fokus och undviker att ta över med våra egna minnen och känslor.

Vi måste komma ihåg att låta den sörjandes känslor, oavsett vilka de är,

vara de som gäller. Våra tankar och berättelser är såklart också viktiga – men inte viktigast.

Hjälp till i vardagen

Det finns många praktiska saker vi kan göra för den sörjande och som ibland betyder mer än ord. Ibland kan omtanke vara att erbjuda barnvakt, laga en lasagne, klippa en gräsmatta eller fråga om vi får hjälpa till genom att stötta ekonomiskt. Vi kan helt enkelt omvandla vår medkänsla till konkreta handlingar.

Besök en minnesplats

Finns det någon speciell plats som är förknippad med den som dött? Vi kan följa med den sörjande dit för att minnas tillsammans. Tända ett ljus vid graven, bada från den där bryggan som betytt så mycket eller gå till den döde personens "stammishak" och beställa favoriträtten från menyn. Det finns så många sätt att minnas en person på.

Följ med Elisabeth på hennes resa i Jesus fotspår!

I förra numret av Kyrktuppen började Elisabeth Sjödin Matl, musiker i Mullsjö-Sandhems församling, sin berättelse om resan hon gjorde till Israel. Det var en resa i Jesus fotspår, som blev till en oförglömlig upplevelse. Bibelundervisningen skedde bokstavligt på plats och bibelorden blev levande. Här fortsätter Elisabeth att berätta om sin innehållsrika resa.

I Cesarea Filippi finns ”porten till helvetet”

Färden på min Israelresa gick nu vidare mot Cesarea Filippi. Platsen gjorde djupa intryck, och det var också där som vi fick uppleva det första av resans många fantastiska bönesvar. När vi kom dit var det ösregn, men Hans Weichbrodt, resans präst och inspiratör, bad en kort men bestämd bön ”Gode Gud, få regnet att sluta så att vi kan gå ut och titta här, annars blir det svårt... Tack för att du hör vår bön.” Och vi stämde in i bönen. Inom några få minuter hade regnet slutat och solen började skina! Ett otroligt bönesvar var det. Tack gode Gud!

Vi gick där en god stund, på platsen som först och främst bestod av en stor klippa med en stor grotta i, och mycket vatten och gångvägar nedanför den. Hans W hade mycket att berätta om platsen!

Det är här som Jesus säger om Petrus...

”På denna klippa ska jag bygga min kyrka (Matt:16:18)

Petrus betyder liten sten, Petra stor klippa.

Enligt katolsk tro är Petrus så stark att Jesus kan bygga upp sin kyrka på hans axlar.

Enligt Luthersk tro är Petrus så stark att han kan hindra djävulen att komma upp ur helvetets gap.

Grottan som finns i Cesarea Filippi anses just vara ”porten till helvetet” eller ”helvetets gap”.

Grottan var den bästa symbolen för dödsriket. På den tiden offrade man där till Guden Pan. Här kastade man ner djur i grottans vatten för att få förlåtelse för sina synder, och man fick förlåtelse bara om rätt tecken visade sig.

Allt som miljön talar om här är ren avgudadyrkan. Det är just här som Jesus frågar med början i Bibeln Matt. 16:13 ”Vem säger människorna att jag är?” Och lite längre fram i vers 15: ”Vem säger ni (lärlingarna) att jag är?” Petrus svarar: ”Du är Messias den Levande Gudens son”.

Och Jesus svarar bland annat i vers 18 ”O jag säger dig att du är Petrus, Klippan, och på den Klippan ska jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar ska aldrig få makt över den.

Jag ska ge dig nycklarna till himmelriket...”

Och Jesus startar här mänsklighetens största räddningsaktion. Jesus stiger ner i just det mörkret och fullkomligt dricker mörkret i sin kropp och den hängs sedan upp på korsets trä. (Detta är beskrivet med Hans W:s egna ord.) På plats där blev det väldigt levande alltihop.

Jesus säger i Luk 9:23 ”om någon vill följa mig ska han förneka sig själv och varje dag ta sitt kors och följa mig”. Det är den bilden han ger. Att

Kyrkomusiker Elisabeth Sjödin Matl fortsätter här sin reseberättelse från Israel. En oförglömlig resa i Jesus fotspår, som hon vill återge för Kyrktuppens läsare.

vi ska gå samma väg som Jesus gjorde, ner där, för Han har redan genom uppståndelsen segrat över döden.

Vi avslutade dagen på Golanhöjderna på gränsen mot Syrien. Där uppe fanns det soldater. Vi såg ner över Syrien och militärbaser och vägar, och

Grottan i Caesarea Filippi där man offrade till Guden Pan. Den kallades Helvetets gap. Man kastade ner djur där för att man hoppades få förlåtelse för sina synder. Försvann de så fick man förlåtelse, men kom det upp blod så avvisades förlåtelsen.

Caesarea Filippi med en del av den stora klippan och vattnet nedanför. I klippan har gjorts många utgrävningar. Vattnet är en av källorna till Jordanfloden.

Qasser Al Yehud, platsen där man tror att Jesus döptes. Det är den tredje heligaste platsen i Israel näst efter Jerusalem och Betlehem. Hit kommer många pilgrimer från jordens alla hörn för att döpas eller göra dop-erinnan som vi gjorde.

man förstår varför just det här berget är så viktigt i försvarssynpunkt. Vi hade mycket bra utsikt för just när vi var där så lättade molnen. När guiden Motti berättat färdigt sänkte sig molnen igen. Lite roligt faktiskt. Vi fick just den tid vi behövde för att se, och sedan stängdes scenen.

Väl på hotellet i Tiberias var vi trötta men nöjda efter en omtumlande dag. En resenär i gruppen hade blivit sjuk och låg nu på sjukhus fick vi veta, självklart blev alla lite oroliga. Men vi bad för henne att hon snabbt skulle bli bra och kunna genomföra resan med oss. Redan dagen efter då vi skulle åka söderut igen var hon tillbaka, efter god hjälp på sjukhuset. Det var bönesvar nummer två! Vi blev alla så glada, för hur hade vi gjort annars?

När vi satte oss i bussen tidigt den här morgonen skulle det som sagt bära av neråt södra delen av Israel, längs Jordan och förbi Döda havet. Guiden hade i några dagar flaggat för att vägen från Döda havet till Beer Sheva var översvämmad, så att det inte gick att åka där. Det ställde till problem. När dagen för resan kommit, var vägen fortfarande inte öppnad.

Hans W ledde oss i en kort och bestämd bön "Gode Gud öppna vägen, så att vi kan åka där, annars blir det stora problem att ta sig till Beer Sheva. Och Tack Gode Gud att du hör vår bön." Knappt två timmar senare fick vi reda på att vägen hade öppnats och att det nu hjälpligt gick att ta sig fram. Gud svarar verkligen på bön, det fick vi se så många bevis på under

den här resan. Det stärker också tron att få uppleva det. Gud är stor!

Vi åkte förbi många stora odlingar. Här odlas de flesta grödor, men där vi åkte var det mest bananer, avokado, mango och dadlar. I många växthus odlades dessutom biffotomater till alla hamburgerrestauranger i Israel och i hela Europa.

Vi passerade berget Gilboa där kung Saul dog. De hade börjat plantera skog på det, men slutade efter kort tid på grund av profetordet som David uttalat i sorgesången efter Sauls död – här ska inte växa något med anledning av sorgen efter kung Saul, och det ska inte bli fruktbart. Man slutade plantera, och det blev bara en remsa skog, och berget i övrigt ser helt bart ut.

Vi åkte genom checkpoint till Judéen och Samarien, Västbanken.

I närheten odlar man amaryllislökar och andra blommor.

Vi passerade Gilgal, som är en biblisk plats. Det var där Israels folk kom över Jordan till det förlovade landet. Där ingick de ett andra förbund med Gud och lät sig omskäras (Domarboken 2 och framåt).

Vi åkte förbi Frestelseberget, platsen där Jesus frestades i 40 dagar.

Människor vallfärdar till Qasser Al Yehud

Vi reste in i ingenmansland till Jordanfloden och platsen Qasser Al Yehud. Det här är den tredje heligaste platsen i Israel, efter Jerusalem och Betlehem. Här tror man att Elia och

Elisa gick upp till himlen.

Det här området har med Johannes Döparen att göra, och många människor drogs hit för att lyssna på honom och bli döpta. Då, på den tiden stod dopet för att man skulle rena sig i vattnet inför till exempel tempeltjänsten. Steg man ner i vattnet här var det för att gå in i Guds tjänst på något sätt. Kung, präst och profet smordes här.

Här tror också 99,9% av forskarna att Jesus döptes. Av den anledningen vallfärdar tusentals människor hit ifrån jordens alla hörn, och blir döpta och bekräftar sitt dop.

Jesus dop, det är så vi ska uppfylla Guds rättfärdighet. Ett tecken på ödmjukhet, att böja sig. Översteprästens, Jesus, ankomst börjar med att han "stiger ner". Han döps på jordens lägsta punkt. Han har inte kommit uppifrån för att bli betjänad, utan från jordens lägsta punkt för att betjäna människor. Sedan återvänder han till Galileen i Andens kraft. Dopet är ett startskott för hans gärning. På den här platsen blev vi erbjudna att göra en dop-erinnan, en bekräftelse på vårt dop. Det blev en väldigt fin stund då gruppens medlemmar en efter en tog steget ner i Jordans vatten för att bekräfta sitt dop och genom handpåläggning få motta några tankeväckande profetord och Guds välsignelse. Och allt det här under skön lovsång. Där kom grupp efter grupp från olika länder och steg ner i floden, och man kan verkligen säga att sången och glädjen var stor och upplevelsen enorm. Människor från jordens alla hörn möttes, och vi är Guds barn.

Qumran - platsen med flera grottor där man hittade Dödahavsrullarna.

En Gedi-öknen med sina källor.

I Qumran hittades Dödahavsrullarna

Vi åkte vidare mot Qumran-grottorna, platsen där Dödahavsrullarna hittades. Dödahavsrullarna är 2000 år gamla, och består huvudsakligen av pergamentbitar. Det är en samling handskrifter mestadels på hebreiska och till vissa delar på arameiska. Texterna är både judiskt religiösa, men också texter som finns med i Bibeln, framförallt i GT.

Man tror att Johannes Döparen var här. Det gav Johannes en plattform för det Gud skulle tala ut genom honom.

En Gedi-öknen en oas som inbjöd till eftertanke

Inte långt därifrån ligger En Gedi-öknen, en oas som nu är national-

park. Där gick vi ut och såg öknen med dess djur, en liten källa, och höga klippor. Hans W predikade om att "vara i öknen" i sitt liv, Gud vill pröva oss, precis som han gjorde med Jesus frestelse i öknen. Gud vill pröva oss, fördjupa oss, och se våra hjärtan. Då kan vi öva oss i att se de jobbiga stunderna i våra liv som en tid då Gud stärker och fördjupar oss. Det är en god tanke. Och vi kan lära oss att tacka Gud även i de stunderna, för de varar inte för evigt. De går över, och vi lär oss också något av det, och fördjupas både själsligt och andligt.

Masada-klippan - ett världsarv

Vi åkte förbi Masada, en antik fästning belägen på ett nästan 400 meter högt berg i Negevöknen, väster om Döda havets sydspets. Under slutfasen av det judiska kriget mot romarna tog en grupp judiska motståndsmän sin tillflykt till fästningen där de höll stånd under flera års belägring. Händelsen och dess mytologi spelar en viktig roll i det moderna Israel och platsen tillhör ett av Unescos världsarv.

Vi badar i Döda havet

Det sista vi gjorde innan vi vek av från Döda havs-kusten, och åkte västerut mot hotellet i Beer Sheva, var att bada i Döda havet. Där är det 33-36 % salthalt. Vi stannade vid Hamei Zohar Beach. Det var en underlig känsla att bada där, men så härlig! Först fick man göra sig vän med att flyta, och sedan släppa kontrollen, och bara låta havet bära sig. Vattnet

är klabbigt på något sätt, och väldigt salt, så inga kallsupar här tack!

Men visst var det en upplevelse att bada här. Riktigt roligt faktiskt. Och allt som kom i beröring av vattnet var klabbigt och strävt. Så en dusch efter var välbehövligt.

Beer Sheva - platsen där öknen möter grönskan

Det här är platsen där Abraham och Abimelek ingick blodsförbund (1 Mosebok Kap 20 och framåt) och Abraham gav Abimelek sju lamm som tecken. Hans W berättar att siffran sju = Gud, och lamm är en förutsägelse om Jesus = Guds Lamm.

Vi tillbringade en del av förmiddagen vid en utgrävning av bland annat de här händelserna. Där fanns också en 2500-3000 år gammal vattenreservoar långt ner i marken som kunde rymma cirka 700 kubikmeter vatten. Vi gick i trappor långt ner i marken, och i tunnarna som vattnet grävt ut. Spännande och lite hisnande!

Gat – Goliats by

Vi åkte förbi Goliats by Gat, nära platsen där kampen mellan David och Goliat utspelade sig, och vi åkte förbi stället där David plockade sina fem stenar. I de här omgivningarna firade vi mäsas uppe på ett berg.

Hans W berättade att de svåra omständigheterna och problemen i våra liv är som Goliat. Och vi får fråga oss: Vad består Goliat av i mitt eget liv? Han fortsätter med att säga, att vår vardagsmiljö är viktig. Att kämpa för det lilla Gud har satt oss i. Då får

Döda havet med dess turkosblå vatten och koncentrerade salt på stränderna.

Salthalten i vattnet är 33-36%, och det är en upplevelse att bada där.

På andra sidan skymtar Jordanien. Döda havet är gränsen mellan länderna.

Från berget där vi nyss firat mässa pekar guiden Motti ut fältet där slaget mellan David och Goliat utspelade sig.

vi mer av Gud. Vi ska ta på oss Guds rustning, och inte titta på andra, och agera som dem. Det är också viktigt att behålla vårt fokus och inte titta på store Goliat, utan göra som David gjorde. Han sprang i frimodighet mot Goliat. Sådan frimodighet ska vi också ha och berätta om Jesus.

Jesu födelseplats Betlehem som vi skulle ha besökt var avstängt efter corona-utbrott på ett hotell, men det blev den enda plats som vi inte kunde besöka på grund av pandemin.

Som ni läser så innehöll en dag ofantligt många upplevelser. Resan började ofta tidigt på morgonen, och vi kom till hotellet strax innan middagen på kvällen. Däremellan var det fullt ös. Sedan var det bara att sova om vi skulle orka nästa dag. I 10 dagar orkade vi fylla på och fylla på, för det var så oerhört intressant och intensivt. Vi fick tänka att sedan får vi vila och smälta när vi kommer hem. Resor är intensiva, så är det ju. Men ibland smög sig tröttheten på och vi tog oss en liten lur en stund i bussen. För just vila var vi ju på rätt plats i rätt tid. Jesus sade ju i Matt 11:28- ”Kom till mig alla ni som är tyngda av bördor, så ska jag ge er vila”. Ja, bördor kan man kanske inte kalla det här, men välbehövlig vila var det ju i alla fall. Jesus säger också i Mark 6:30-44 ”Följ med mig till en öde trakt så att

vi får vara ensamma, och ni får vila er lite.” Vi vilade en stund under resan

i den öde ökentrakten i Jesus närhet. Det kändes tryggt.

Beer Sheva - platsen där öknen möter grönskan. Till vänster i främre delen av bilden syns kanten av en arkeologisk utgrävning i öknen från Abrahams tid, och i horisonten syns den moderna staden Beer Sheva, med grönskan däremellan. Kontrasterna möts!

Den underjordiska vattenreservoaren där det kunde rymmas 700 kubikmeter vatten är 2500-3000 år gammal. Vi gick ner där, igenom hela och upp på andra sidan.

Så ordnar du en fin begravning med koll på kostnaderna

Det är lätt att kostnaderna drar iväg när man ska ordna med begravningen för en anförvant. Önskan är ju att det ska bli en fin och värdig ceremoni och då är det lätt att det påkostade får styra. Men ett gott råd är att göra den personlig och inte snegla på hur andra har gjort!

Måste en begravning bli så kostsam? Begravningsbyrån hjälper dig med det mesta men det finns också mycket som du kan göra själv. Församlingens vaktmästare Ove Algotsson och Ann Sääv, kanslist på pastorsexpeditionen har lång erfarenhet och kan ge tips och råd om hur du kan tänka ekonomiskt och ändå ordna en fin och värdig begravning.

Att göra en begravning helt själv avråder de bestämt från av flera anledningar. Begravningslagen säger att från dödsfallet till gravsättning eller kremering har du en månad på dig. Det är mycket som ska ordnas på den tiden och då kan nästan utgå från att som anhörig orkar man inte att ta hand om hela begravningen, varken praktiskt eller känslomässigt. Rådet är att i alla fall använda sig av transporter och kista.

- Men som anhörig kan du vara med i de flesta momenten utan att göra det själv, påminner Ove.

När det gäller val av kista så råder de oss till att titta runt och skaffa sig en uppfattning om priser på olika kistor. Det måste inte vara den allra dyrbaraste för att det ska bli en fin begravning. En enkel kista av furu kan vara lika fin som av dyrbart träslag. Vill man inte dekorera kistan med blommor kan man använda sig av församlingens vackra bårtäcke.

Använder du dig av blomstersmyckning av kistan, kan du göra det själv antingen du plockar blommorna hemma i trädgården eller köper dem. Kom i god tid till kyrkan och smycka den fint i lugn och ro.

Orkar du inte själv välkomna gudstjänstbesökarna gör prästen gärna det.

För den som är medlem i Svenska kyrkan ingår kyrkomusiker med musiken som framförs under begravningsgudstjänsten. Fundera på om det måste vara extra sång och musik

som du själv betalar för. Eller var det någon speciell musik som den avlidne älskade som ska spelas på cd-spelare?

Återanvänd en sten

Behövs dödsannonser? undrar Ove lite provocerande.

Med allt färre läsare av våra dagstidningar når den också allt färre människor. Viktigast är att dina nära och vänner får vetskap om dödsfallet. Idag när vi många digitalt och ett telefonsamtal är aldrig fel även om det är med ett dödsbud.

Handlar det om en jordbegravning ingår så kallad processionsbärning till graven om du är medlem i Svenska kyrkan och därmed betalar kyrkoavgift.

Tänk på att du inte är tvungen att ha en gravsten på graven även om du valt den typen av gravskick som vanligtvis har det.

- Du kan också återanvända en gammal sten, påminner Ann om. Det är en sten från en gravplats där gravrätten gått ut eller har återlämnats och namnet har slipats bort.

Du har också rätt att plocka en sten själv och lämna in den för att få det nya namnet på den.

Viktigt att träffas

En minnesstund efter begravningen är vanlig, i alla fall när inte världen är drabbad av coronapandemi. Det är ett bra och viktigt sätt att träffas och prata och minnas. Men det kan också bli en kostsam tillställning.

- Ring själv cateringbolag och hör dig för om olika alternativ, säger Ann och Ove. Det måste inte vara en hel middag. Gör det enkelt, det är gesten som är viktig. Kaffe och en bulle är inte fel. Det viktiga är att få träffas!

Tänk lokalt

Ofta ser man i dödsannonser att man

Om det blir aktuellt med urna efter en kremering kan den utformas personligt. Här är två förslag på hur man kan göra!

kan skänka pengar till de vanligaste fonderna för att hedra den avlidna men man kan också tänka lokalt.

- Vad brann han eller hon för, säger Ove. Vad satsade den avlidne sin själ på? Kanske var det den lokala idrottsföreningen.

Personlig urna

Om den avlidne ska kremeras så blir det så småningom tid att tänka på urna för askan, som måste gravsättas inom ett år efter kremationen.

- Där har du tid på dig för att göra en egen urna om du vill eller själv dekorera, tipsar Ove.

Men det finns regler om material och mått så kontakta först huvudmannen/församlingen. Ett tips kan vara att själv måla urnan eller låta barnbarnen måla urnan med mor- eller farföräldrarnas aska.

Tänk personligt

- Tänk utanför ramen, tipsar Ann och Ove, som avslutning. Tänk inte på hur andra gjorde på en begravning du var på. Helt tomt på blommor kanske det inte ska vara men tre rosor kanske är vackrare än en jättebukett med rosor. Tänk på att det ska bli personligt, "hon eller han är här hos oss"!

Har du frågor eller funderingar inför en begravning, välkommen att höra av dig! Församlingens personal har mycket erfarenhet och kunskap som de gärna delar med sig av.

Vem betalar begravningsavgift?

- I begravningslagen anges att den som är folkbokförd i Sverige ska betala en avgift för begravningsverksamheten till den huvudman inom vars förvaltningsområde personen är bosatt.
- Begravningsavgiften beräknas på den avgiftsskyldiges (till kommunal inkomstskatt) beskattningsbara inkomst. Har en person som är folkbokförd i Sverige ingen kommunalt beskattningsbar inkomst betalar personen noll kronor i begravningsavgift.
- Begravningsavgiften är en **ärligen återkommande avgift**. På skattebeskedet syns det hur mycket var och en betalar i begravningsavgift. Sedan 1 januari 2017 har avgiftssatsen varit enhetlig på alla orter i landet där Svenska kyrkan är huvudman, det vill säga i hela landet utom i Stockholm och Tranås.
- Begravningsavgiften har inget att göra med medlemskap i Svenska kyrkan. Begravningsavgiften och kyrkoavgiften (det som ofta kallas medlemsavgift) är därför separerade på skattsedeln.

Ann Sääv

Ove Algotsson

Begravningsavgiften täcker kostnaderna för:

- **Bisättning** (förvaring av stoftet fram till begravningen)
- **Transporter** från det att huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett.
- Kyrkogårdsförvaltningens **kapell** eller **ceremonilokal** för begravningsceremoni.
- **Kremering**.
- **Gravsättning** av kista eller urna, inklusive gravöppning och iordningsställande av gravplatsen, alternativt jordning av aska

- **Gravplats** i 25 år.
- **Skötsel** av allmänna ytor på kyrkogårdar, nyanläggningar samt vård och underhåll av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar.

Mullsjö-Sandhems församling är huvudman för begravningsverksamheten för alla som är folkbokförda i Mullsjö kommun. Det innebär att församlingen har ansvar för begravningsverksamheten för alla kommuninnevånare.

Guiden som svarar på dina frågor om begravning

Mullsjö-Sandhems församling har gjort en begravningsguide, som finns att hämta i kyrkorna, Kyrkans Hus i Mullsjö, Sandhems Församlingshem, på församlingsexpeditionen och hos vaktmästarna.

Den 24-sida guiden ger dig lättillgänglig information om det mesta som rör begravning, till exempel vad begravningsavgiften innebär, varför det är viktigt med begravning och vilka olika gravskick församlingen kan erbjuda.

Begravning med **urna eller kista?**

Tänk på det här innan du beslutar!

Begravnings seder har förändrats genom tiderna. Nu har vi sett en ökning av begravningsgudstjänst med urna i stället för kista. Inget är fel säger prästerna Pontus Johansson och Emma Thorén i Mullsjö-Sandhems församling. Men tänk noga igenom alternativen innan du tar beslutet.

Det har blivit en ordentlig ökning av urnbegravning under den senaste tiden. Det innebär alltså att den avlidne redan är kremerad och askan förvaras i en urna.

Anledningen till att den här typen av begravning ökar är, ännu så länge i alla fall, okänt.

Kan kanske kan det ha med pandemin att göra?

- Men begravnings seder har alltid förändrats, säger komminister Emma Thorén.

Väljer man att ha en begravningsgudstjänst med urna i stället för kista, kan man tänka sig att det sparar tid för människor som känner sig pressade och stressade.

- Men tänk gärna på barnperspektivet, säger kyrkoherde Pontus Johansson. Om det ska vara mindre barn med på begravningen är det lättare för barnet att förstå att i kistan ligger till exempel mormor eller farfar.

Inget är fel

Det traditionella är att man först tar avsked och sedan viger till sista vilan. Vid urnbegravning blir den ordningen en annan. Men antingen du väljer urn- eller kistbegravning så är inget fel, är både Emma och Pontus noga med att påpeka.

Den som känner sig vilsen och osäker på de vilken typ av begravning man ska välja är välkommen att prata med församlingens präster. De ska inte fälla avgörandet men stöttar gärna i dina funderingar. Och ha ingen brådska poängterar de, tag dig den här tiden!

Visa hänsyn och respekt

Vems önskemål ska jag som anhörig ta till hänsyn till om det skiljer sig från vad den avlidne eventuellt haft för tankar?

- Begravningen är till för de som är

kvar, poängterar Emma. Men det handlar om att visa hänsyn och respekt både för den döde och sig själv och försöka hitta en balans. Det ska kännas gott för oss som lever kvar.

När den dagen sedan kommer och det är dags för gravsättning av urnan, kan man utforma det som man själv vill. Men Emma och Pontus påminner om att de gärna deltar med en liten ceremoni.

Pontus ger oss som skriver ner eller på annat sätt planerar för vår begravning ett råd:

- Planera inte din begravning utifrån att du inte ska vara till besvär!

Som sagt, begravningen är viktig och den är för oss som är kvar. Det betyder inte att det måste bli en kostsam begravning. Ingen blir gladare av det dyrbara. Det är omtanken som räknas och kom ihåg att det finns en skönhet i det enkla!

Från våra vaktmästare...

Kyrkogården har gått i **vintervila** i väntan på de nyplanterade **vårblommorna**

Redan i juni fick många av oss höra att nu vänder det, nu blir det mörkare.

Och ja, även i år hade de rätt, men det är kanske först nu som vi verkligen upplever mörkret.

Så efter vårens och sommarens tjt och påminnelser om att ta med dig lyktan hem, välkomnar vi nu den tillbaka. Låt oss tillsammans fylla våra kyrkogårdar med ljus och värme!

Utöver den vardagliga skötseln har vi under hösten pysslat med lite extra på kyrkogårdarna. På alla kyrkogårdar har vi satt färgsprakande lökar som ska pigga upp oss till våren.

I Nykyrka har vi lagt igen några gamla grusgångar som inte använts så flitigt.

Bjurbäck har fått ett nytt trappprack ner till kyrkogården på norra sidan.

Vi på vaktmästeriet ser allhelgonahelgen som en final på året. Det är det sista stora rycket vi gör tillsammans med "säsongarna" innan de slutar för i år. Då jobbar vi med att städa bort löv och barr och avslutningsvis "bädda" gravarna med granris.

Det känns lite som att vi tackar kyrkogården för säsongen och lägger den i vila.

Stort tack till våra säsongarbetare!

Vi ordinarie vaktmästare vill skicka ett stort tack till våra säsongarbetare Kim Eriksson Straus, Per Arvidsson och Lisa Gezeliuss Andersson för deras stora insatser den här säsongen.

I minneslunden kan alla tända ett ljus, för att minnas nära och kära som kanske vilar på annan ort.

Att smycka en anhörigs gravplats behöver inte kosta, du kan göra mycket fint av material som du kan hämta i skogen. Men kom ihåg att fråga markägaren först.

Ställ aldrig stearinljus direkt på gravstenen, stearin kan vara svårt att få bort.

Vinterdekorationer är fina men om de är bundna med metalltråd kan den missfärga stenen. Låt alltså inte metallerna få direktkontakt med stenen.

Kom ihåg att vattna även det du planterar på hösten.

Nu är rådjuren och hararna tillbaka på kyrkogårdarna, blodmjöl brukar hålla hungriga gäster borta.

Har du frågor som gäller våra kyrkogårdar kontaktar du:

Nykyrka kyrkogård: Alice, telefon 070-269 10 99

Sandhem, Bjurbäck och Utvängstorp: Ove, telefon 073-067 10 26

MULLSJÖMINNEN

Birgitta Gunnarsson som är initiativtagare till den populära Facebookgruppen Mullsjö förr gör under vinjetten Mullsjö-Minnen, ett urval av bilder och tidningsklipp från sajten speciellt för Kyrktuppens läsare.

Så minns vi den glade bagaren

Den välkända Mullsjöprofilen Tore Landh har gått bort vid en ålder av 86 år.

Det var 1955 som Folke köpte Majas konditori på Strandvägen. Det drev han sedan tillsammans med sina bröder Tage och Folke under namnet Bröderna Landhs konditori.

Konditoriet blev känt långt utanför samhället genom sina varubilar, som sålde matvaror ute på landsbygden.

1993 sålde Tore konditoriet och gick i pension. Nu kunde han ägna sig åt andra intressen, bland annat hade han flera uppdrag inom kommun och landsting och var fullmäktiges ordförande i 13 år, han var väderobservatör för SMHI och han var med och startade Ryfors golfklubb.

Bilderna som vi fått tillåtelse att publicera här är från dottern Marie Landhs fb-profil. Några har varit publicerade på fb-sidan Mullsjö Förr.

Bröderna Tage, Folke och Tore Landh.

Konditorn i sitt esse i arla morgonstund.

Marie Landhs målning av sin pappa Tore

Gunnel och Tore på förlovningsdagen 1956.

Landhs varubuss färdig för dagens tur.

En glad och tacksam kund i Bönared har gjort sina inköp.

Tore Landh och Folke Johansson, två eldsjälar och legendarer för det årligen återkommande evenemanget "Dans runt sjön".

På Stråkens vatten.

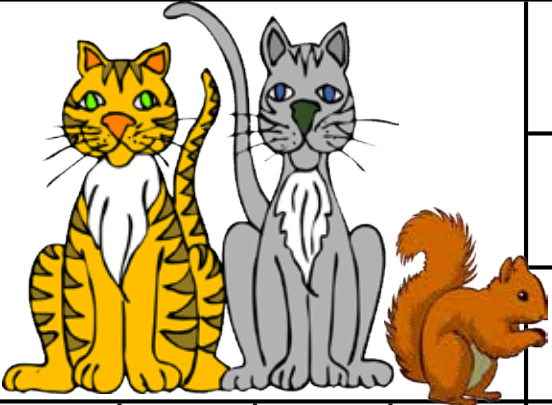
Kyrkvägen 34 var familjen Landhs hem.

Vid Carl XVI Gustavs besök i Mullsjö 1975 fanns Tore vid majestätets sida.

Invigning av högstadiet, troligen sent 70-tal. Fr v Åke Magnusson, Thore Landh, Lars Pettersson och Bo Carlsson. (Från Pickos arkiv)

				OST- MASSA	ÄR FÖR- SIKTIG MED	ÅSK- GUDEN		MEDGER ATT MAN GJORT FEL	SÄLJER FÖR ETT LÄGRE PRIS
Korsords- konstruktör: Lars-Göran Ståhl ©	STÖRA	POJKE MITT I SKOLAN	TA BORT PÅ LISTAN						
			SPÄNNING						
						VILKEN TID			
						VIRRVARR			
				STOR FLOD I TYSKLAND					INTE GAMLA
				STRÖM					
MYCKET DÅLIGA					FORT- FARANDE				
FIK					REST				
		TAR BORT SKINNET					BUSKE		
		INTE JAG							
				OST- MASSA					
RÅDDE OM								HÖGSTA BETYGET	
FÄRG									

				NÅGOT MÅN GÅR PÅ FESTIDEN	FLICKA SOM HAR NAMN DAG 4 JULI	MÅN MYCKET BRA	INTE MÅN	BETE	Ö
				H	U	N	D	A	R
				O	L	J	I	G	A
				H	Ö	B	R	U	N
				O	S	T	B	I	T
				TAR BORT PÅ LISTA FLICKA SOM HAR NAMN DAG 23 SEP- TEMBER	S	T	R	Y	K
				T	E	A	A	R	E
				A	R	M	N	Ä	T
				S	Å	N	G	A	R
				V	A	R	I	E	R

BARNKRYSET

Fem vinnare får välja barn-eller ungdomsbok från Bokhyllan i Kyrkans Hus i Mullsjö. Hämta den gärna under expeditionstid.

Vi vill ha din lösning senast den 16 november. Märk kuvertet "Barnkrysset" och skicka det till Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö.

Vinnare av Barnkrysset nr 3/2020 är:

Harry Gustavsson, Myrvägen 2, Tidaholm / *Liea Arvidsson*, Barrgatan 39, Mullsjö / *Folke Gard*, Källstigen 5, Mullsjö / *Alfons Dahlén*, Tubberedsvägen 22, Habo

Grattis!

Namn:

Adress:

Postadress:

Dekorera själv höstens finaste ljuslykter!

Det kan vara en mysig aktivitet en höstkväll att tillverka ljuslykter och sedan tända lyktorna och se det färdiga resultatet. Fungerar för både liten och stor, gärna tillsammans!

Ljuslykter kan varieras i oändlighet och den här gången blir det en klassisk variant med glasburkar som bas. De färdiga lyktorna varierar beroende på vilka servetter som finns hemma och hur noggrann du är.

Material

Tomma glasburkar, servetter med olika mönster och motiv, decoupage-lack som du blandar av hälften vitt hobbylim och hälften vatten, pensel och sax.

Gör så här

1. Klipp ut bilder/mönster från servetten.
2. Dra bort lagren från servetten så bara lagret med bilden är kvar.
3. Pensla decoupage-lacket på glasburken där bilderna ska fästas. Stryk försiktigt fast dem med en pensel, från mitten och ut. Pensla ovanpå dem så det blir en lackerad yta.
4. Låt torka.

**Rebecka
& Samuel**
- vänsta bästa habibi

Ljus berättar om värme och kärlek

Jag har nästan aldrig sett så många ljus tända samtidigt! Har du det? Jag var ute och cyklade, som jag ju brukar, och susade förbi kyrkogården. Det var alldeles grått ute den eftermiddagen och jag blev alldeles blöt av regnet. De färgsprakande löven som jag älskar att kasta mig i när de ligger i fluffiga högar på marken låg helt ihopgegade. Usch, så ruggigt och tråkigt det kändes. Men så fick jag se alla ljus som lyste på kyrkogården. Jag bromsade in. Så fint det var. Samtidigt lite sorgligt förstås. För det klart att alla ljus som brinner betyder att man saknar någon som ligger begravd där men de berättar också om så mycket värme och kärlek. Varje ljus betyder att en person har betytt något för en annan människa. Det gjorde mig lite varm på något sätt, trots mitt blöta hår.

Vet ju att Rebecka har bäst "komihåg" av oss två men jag är säker på att jag har läst i Barnens Bibel att han Jesus sagt att Han är världens ljus och den som tror på honom inte ska vandra i mörker utan ha livets ljus.

Coolt - livets ljus. Då måste ju ljusen på kyrkogården och det Jesus ha sagt hänga ihop. Ljus kan berätta så mycket!

DET HÄR HÄNDER I D

Välkommen på mässa i Taizéanda!

Taizé är en ekumenisk komunitet i Frankrike som funnits sedan mitten av 1900-talet. Genom åren har den utvecklats till en vallfartsort för unga kristna från hela världen. Det innebär att böneformen som praktiseras där, med korta sånger som upprepas flera gånger om, har blivit spridd över hela jorden. Karakteristiskt för böner i Taizéanda är också en längre tystnad där var och en får möjlighet att be tyst på sitt eget sätt.

Kyrkan fylls av ljus att vila ögonen på. De korta vackra sångverserna som sjungs många gånger, gärna i olika stämmor, gör att man snabbt lär sig texten utantill och det blir till en enkel bön. Många människor tycker mycket om den här enkla, varma och meditativa gudstjänstformen där du också kan sitta på golvet där framme. Det är lätt att följa med och att vila i sånger och tystnaden och ljusen som brinner så vackert.

**Välkommen att vara med den 22 november
och den 20 december klockan 18 i Nykyrka!**

Foto Annika Jatko

Kantor Elisabeth: Fantastiskt att det kan låta så mycket om så få!

Alla barnkörers har paus den här hösten bland annat på grund av restriktionerna med två meter mellan varje barn.

Vuxenkören Nuevo inbjuds till att vara med som körgrupp vid Taizégudstjänsterna.

De större vuxenkörerna Sandhem Gospel och Sandhems kyrkokör får separat inbjudan till fem datum per termin vardera. Vi har hårda restriktioner från Folkhälsomyndigheten som innebär minst två meter mellan sångarna både på sidan, framåt och bakåt. Det gör att vi inte hör varandra ordentligt, utan behöver ha var sin mick för att sjunga i, men även för att tala med varandra.

Det blir därför mycket pyssel med

ljudet! Nio mickar som ska sättas upp vid varje övning och kopplas in och få ljud i, vilket kan vara ganska tålamodsprövande och tidskrävande. Men lärorikt! Det ställer också krav på att alla håller avstånden och även tror på sig själva och vågar stå ensamma vid en mick och sjunga. Inte alla har gjort det tidigare. En del av körmedlemmarna har dock valt att stå över i höst, då de själva eller anhöriga hör till en riskgrupp.

Vi har deltagit med båda körgrupperna och det är fantastiskt att det

Text: Elisabeth Sjödin Mågel

kan låta så mycket och vackert om så få. Jag tror att det kommer utveckla de sångare som är med att våga och se att det bär. Men självklart hoppas vi att vi snart får och kan sjunga alla tillsammans igen!

IN FÖRSAMLING I HÖST

Musik i höstkväll

"Music from a secret garden"

Mart Hallek fiol

Elisabeth Sjödin Matl piano, fiol, med mera

Max 50 pers. under gällande restriktioner.

Vid förändringar av restriktioner så gäller de senaste.

Välkomna!

Nykyrka kyrka 21/11 kl 18.00

Kom och träffa kompisar, var med på spelkvällar och andra äventyr!

Nu startar vi en spännande ungdomsgrupp för dig som går i årskurs 8 och uppåt.

Varannan måndag träffas vi för att spela spel, baka, samtala om livet, Gud, relationer och hänga med kompisar. Kanske har du egna idéer?

Vi håller till i Kyrkans Hus i Mullsjö men ibland är vi även ute på

äventyr någonstans!

Varannan måndag kl. 18.30-20 träffas vi.

Hoppas vi ses!

Har du några funderingar?

Kontakta Emma-Britta
Cannerstad 0392-104 11
eller 073-037 02 64

DET HÄR HÄNDER I D

Varmt välkommen på våffelkafé

Under hösten är du välkommen på nygräddade våfflor i Kyrkans Hus i Mullsjö och i Sandhems Församlingshem, onsdagar 14.30-16.30

OKTOBER

28/10 Sandhem, Församlingshemmet - GÄST

NOVEMBER

4/11 Mullsjö, Kyrkans Hus

11/11 Sandhem, Församlingshemmet

18/11 Mullsjö, Kyrkans Hus – GÄST

25/11 Sandhem, Församlingshemmet

DECEMBER

2/12 Mullsjö, Kyrkans Hus

9/12 Sandhem, Församlingshemmet GÄST

En gång i månaden gästas Våffelkaféet av en gäst som underhåller med sång och musik eller en spännande berättelse. Max antal gäster är 40.

Anders Fernsjö

och den amerikanska folkmusiken

Onsdagen den 28 oktober kl.15.00 i Sandhems församlingshem

Anders Fernsjö är en sångare och musiker från Jönköping som brinner för såväl musiken som dess historia. Anders tar oss med på en musikalisk berättarresa om amerikansk musik från början av 1900-talet.

Föranmälan krävs till: 0392-12200

Max antal gäster: 40

Till detta serveras en landgång, kaffe & te

Stickkaféet är igång igen!

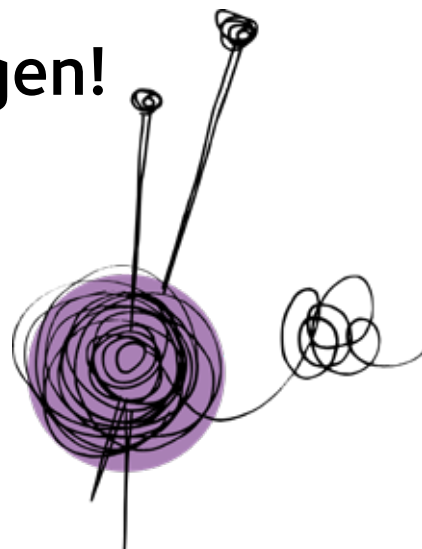

Efter en tids uppehåll på grund av pandemin är nu stickkaféet igång igen!

Man träffas på tisdagar kl. 10-12 i stora salen i Kyrkans Hus i Mullsjö.

Naturligtvis är man noga med att alla håller avstånd och var en tar med sig eget fika.

- Du är välkommen, även om du inte handarbetar, hälsar Eva-Karin Pettersson, som är kontaktperson. Söker du gemenskap och vill sitta prata, ta med dig fika och kom!

IN FÖRSAMLING I HÖST

Varmt välkomna till **Kyrkans Tre Ess** Spela Sjunga Showa!

Vilka härliga träffar vi haft hittills i höst! Det har ju gått jättebra att ses ute och sjunga, spela, dansa, fika och ha kul ihop!

Vi fortsätter våra träffar under hösten vid Kyrkskolan vid Nykyrka kyrka i Mullsjö. Då kan vi vara utomhus men vid väldigt dåligt väder kan vi gå in i Kyrkskolan eller kyrkan. Så ta på er kläder efter väder så att ni klarar både kyla, regn och solsken.

Vi träffas vanlig tid kl 15 – 16.30 fredagarna 6 november, 20 november och 4 december till julfest.

Vi ser emot våra träffar hälsar Maria!

Ställ upp i kyrkovalet!

Vill du vara med och göra skillnad? Då kan uppdraget som förtroendevald i Svenska kyrkan vara något för dig!

Söndagen den 19 september 2021 är det val i Svenska kyrkan.

Kyrkovalet är viktigt eftersom Svenska kyrkan är en demokratisk folkkyrka. Svenska kyrkan är beroende av människors engagemang och i kyrkovalet har du och andra en möjlighet att påverka.

När du blir vald inom Svenska kyrkan är du med och bestämmer bland annat vad kyrkan ska göra de följande fyra åren och vad det får kosta.

Mer information hittar du på svenskakyrkan.se/kyrkoval/stall-upp

1. I vilken stad sprängdes Kristus Frälsarens Katedral av regimen 1931? Kyrkan rekonstruerades sedan på 1990-talet.

2. Vem fick Jerringpriset de första två åren 1979 och 1980?

Korsordskonstruktör: Lars-Göran Ståhl ©	1	DE UNDER-SÖKER VAD FOLK TYCKER	PÅNYTT-FÖDELSE	VADAR-FÅGEL	SLUGHETEN ELLER DÖL-JER FOGEN	2	STJÄRNA	GÖR HÅS-TAR ELLER LÄGGER PÅ HÖG	ROMAN AV JANE AUS-TEN ELLER MÖBEL	BETECK-NING	FAST-STÄLLD NORM ELLER VAPEN	MÖBEL ELLER STADS-DEL I VÄS-TERORT	GILLAR GLADA	LUMPEN	KNAPPA FALSKT	↕
HAN OGILLAR OSED-LIGHET					↖						STUVADES ELLER FICK SKULDEN	↗				
BILMÄRKE					ÅTERFÖRA TILL DET VANLIGA											
KRAMPA ELLER FÖRDRÖJA				↘	STOJAS								PARTI			
SPARKADE MED BEN-DEL ELLER SVIKTADE					KRISTNA								MAN ELLER ISBRYTARE			
SÄTT ELLER KLOK																EFTERSOM ELLER FÖRFLUTEN TID
RÖRA				SKIFTA				ÖKÄND ÖGRUPP	SPRÅK PÅ SRI LANKA TÄR-NINGEN							
↖				VANLIG GRÖNSAK I UNGERN	↗							LEDNING				
				BILMÄRKE								LEDER TILL				
VAR JESUS ELLER DÖRRFÖRSÄLJARE								FISKAR						FLANERA		
FIRAS 12 SEPTEMBER								KÄKDEL & KROKA						GNIDAS IN MED LÖDDER		
BÄR MAN					ÄLDRE ORD FÖR PENGAR								DATA-TEKNIK			TÄCKA
													FLOTT			
SKICKA MED-DELANDE					MYNT			SNITSAR-NA & STAD PEPPAR ELLER SKÅR							DÖDA ELLER TA NER	
LIGGER UNDER-LÄGSEN I				SERVE-GENOM-BROTTE							ALE					
				FÖRSTA BÖRJAN ELLER TALANG						HÅLLER NOG PÅ BJÖRK-LÖVEN	FIRAS 7/9 MODERS-MÅL					
↖				EXTRO-VERT	FÖR TILL-FÄLLET											
NÄPEN					KAN TÄNKAS HÄNDER & GÅR TYST			UNDERBAR PRESENT								
								BEFÄL ELLER FJÄRIL								
DEN HAR KLÖVAR	STÄNDIGT FRAMHÅLLIT FÖR							BY I ÖST-HAMMARS KOMMUN	↗					FÄSTS KROKAR VID ELLER FINGRAR		KAST-RERAT DJUR
UTTRYCK FÖR OTÄLIGHET																
HAFT LAGLIG RÄTT TILL	DJUR OCH KLIVER				MER SYRAK						FIRAS 11 APRIL	ATLANT-PAKTEN KLÄD-STORLEK				
ARBETAS UTAN LÖN					GRUND ELLER PLATS DÄR VÄG DELAS				EN SLAGS TÄNG							
↖					LILJEVÄXT				FRANSK STAD							
								SENAPS-KÄL					NÄMND ELLER ROMAN-HJÄLTE	VÄSEN		
								FINNS I KROMO-SOMER					RÄCKA			
TVISTA								STAD ELLER TON		TRÅDKANT ELLER MAN						HAR BÅDE KLOR OCH ÖRON-TOFSAR
PÅ ETT AN-NAT SÄTT																
SVAMLADE											LÖVTRÄD					
↖											DÄREFTER					
					DEN HAR TAGGIGT SKAL									VILA		

TUPPENKRYSSET

T I L L F L Y K T S O R T

I D E A L I S E R A D E S

S P E T E A T R A R S A

P O C H E R A N E K A R

A V E C D I S K A

L P T E G D A R A S

A P A V A S K Y D D E

K A R T L E T R A V

T R O T Y L V I N E R

O A S M O T I O N A N Ä

S T A P R E G N A N T A

O S P O R E S P A S S

K I L T K Ö

B O C H U M

M O A L

S K Y F A L L

R E G E L

Ja, över allt skall hana härslighet vara en skärr, ett lak som ger skugga under dagens hett.

Fem vinnare får välja mellan en bok från Bokhyllan eller varor från Sackeusboden i Kyrkans Hus i Mullsjö för max 150 kronor.

Vi vill ha din lösning senast den 16 november. Märk kuvertet "Tuppenkrysset" och skicka det till Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö.

Vinnare av Tuppenkrysset nr 3/2020 är:
Elisabeth Selin, Sjöviksvägen 28, Sandhem / **Karen Andersson**, Syrenstigen 50, Mullsjö / **Siv Gen-berg**, Syrenstigen 15, Mullsjö / **Gun-Britt Axell**, Ängsgatan 1, Mullsjö, **Stig Wermmo**, Gunnarsbovägen 14, Mullsjö.

Grattis!

Namn:

Adress:

Postadress:

Varmt välkommen att fira gudstjänst i Mullsjö-Sandhems församling!

Gudstjänsterna annonseras även på hemsidan och i predikoturerna i JP och FT samt i Mullsjö-Nytt.

Ibland kan ändringar behöva göras, följ därför kalendern på

www.svenskakyrkan.se/mullsjosandhem

NOVEMBER

22 sön e trefaldighet: Frälsningen

08

11.00 Nykyrka kyrka
Högmässa, Emma Thorén.

16.00 Sandhems kyrka
Söndagsmässa, Emma Thorén.

Sön före domsöndagen: Vaksamhet och väntan

15

11.00 Nykyrka kyrka
Gudstjänst, Helge Antonsson. Sång Maja Wikenmark.

16.00 Sandhems kyrka
Gospelgudstjänst, Helge Antonsson.
Körgrupp från Sandhem Gospel.

Domsöndagen: Kristi återkomst

22

11.00 Sandhems kyrka
Högmässa, Emma Thorén. Saxofon Hilda Kennemark.

16.00 Nykyrka kyrka
Mässa i taizéanda, Emma Thorén.
Körgrupp från kyrkokören Nuevo.

1 sön i advent: Ett nådens år

29

11.00 Nykyrka kyrka
Gudstjänst, Pontus Johansson. Marcus Ohretall,
trumpet. Körgrupp från Sandhems kyrkokör.

16.00 Sandhems kyrka
Gudstjänst, Pontus Johansson. Marcus Ohretall,
trumpet. Körgrupp från Sandhems kyrkokör.

DECEMBER

2 sön i advent: Guds rike är nära

06

11.00 Bjurbäcks kyrka
Högmässa, Emma Thorén.

16.00 Utvängstorp kyrka
Söndagsmässa, Emma Thorén.

3 sön i advent: Bana väg för Herren

13

11.00 Sandhems kyrka
Gospelgudstjänst, Helge Antonsson.
Körgrupp från Sandhem Gospel.

16.00 Nykyrka kyrka
Familjegudstjänst, Helge Antonsson. Dockteater.

SWISHA DIN KOLLEKT TILL:

123 272 22 39

KYRK TUPPEN

Kyrktuppen kommer ut den 12-13 december. Samtliga hushåll i kommunen ska få tidningen i sin brevlåda. Vi är dock medvetna om att det inte alltid fungerar tillfredsställande med distributionen. Om du saknar din tidning, ring svensk Direktreklam på tel. 036-18 76 10 eller e-post sdr611@sdr.se. Tidningen finns också att hämta i kyrkorna och i Kyrkans Hus i Mullsjö.

VECKA VARJE VECKA VARJE VECKA VARJE VECKA VARJE

KYRKANS HUS MULLSJÖ

Pax

Torsdagar, drop-in kl 15.00
För dig som går i 4-6:an.
Här finns möjlighet att droppa in och äta mellanmål, macka eller frukt, spela spel, prata, hänga med kompisar, läsa läxor eller bara vara tills gänget är samlat och Paxträffen börjar. Kl 15:45 startar vi Pax och håller på till klockan 17. Varje träff har ett tema och utifrån det hittar vi på roliga aktiviteter. Vi pratar om det som känns viktigt. Det ges möjlighet till olika former av kreativitet och självklart blir det en och annan rolig lek. Vi avslutar varje träff med andakt kring dagens tema. Ledare är Emma-Britta Cannerstad och Maria Håkansson, församlingspedagoger.

KYRKANS HUS MULLSJÖ

Miniorer

Torsdagar kl 17.15-18.15
För dig som går i F-3:an.
Här leker vi, pratar, pysslar, hittar på äventyrliga saker - både inne och ute. Vi provar på lite friluftsliv, vi bakar och vi upplever bibelberättelser på olika sätt. Vid varje träff har vi en kort andakt. Bra att ha kläder efter väder!
Ledare är Ann Sääv och Maria Håkansson, församlingspedagoger.

Ingen föranmälan.

Har du frågor är det bara att du hör av dig till
Maria Håkansson 0392-13035 eller sms: 072-201 08 58
eller maila: maria.hakansson@svenskakyrkan.se

KYRKANS HUS MULLSJÖ

Öppet hus

Torsdagar kl 10-12 i Mullsjö, kaféet i Kyrkans Hus

SANDHEMS FÖRSAMLINGSHEM

Öppet hus

Fredagar kl 10-12 i Sandhems församlingshem
Vi kommer att ha enklare fika, sångstund och fri lek. Vi följer givetvis Folkhälsomyndighetens rekommendationer och för att kunna hålla avstånd behöver vi sätta ett maxantal på 20 personer/träff.
Välkommen! Maria & Maria

Tänkt & Tyckt

Den kristna tron hjälper inte mot sorg!

Men vad hjälper då? Och vad har den kristna tron med sorgen att göra? Åke Bonnier, biskop i Skara stift, skriver om sorg, saknad och hopp i hopplösheten inför begravningen av en nära vän.

När jag skriver dessa rader är det inte många timmar kvar innan jag ska leda en begravningsgudstjänst för en av mina närmaste vänner. Vi träffades första gången på trappan in till Storkyrkan i Stockholm i samband med att jag var nyprästvigd och bara några minuter gammal i vigningstjänsten. Han hälsade mig välkommen till min missivförsamling där jag skulle börja i augusti samma år. Under sommaren tjänstgjorde jag i Storkyrkans sommarteam och fick "öva mig" i att fira mässa, leda böner från predikstolen och möta turister. Jag var pastoratsadjunkt och biskopen placerade mig i Hägerstens församling efter sommarperioden. Året var 1984.

Nu har 33 år gått och min vän och jag har umgåtts mycket, ätit många måltider tillsammans, samtalat om livets olika skiften och delat livets realitet och också rest en del tillsammans med min familj. Min vän har varit missionär i Sydafrika under några år men kom tillbaka och fortsatte sin tjänst och vår nära vänrelation har hållit i sig hela tiden. Jag känner därför så väl igen mig i Mattis ord i "Ronja Rövardotter" när Skaller-Per dog: Han fattas mig! Han fattas mig så det skär i bröstet!

Jag tänker att Du som läser denna text säkert känner igen känslan. Känslan av överklighet, känslan av tomhet, känslan av att vilja ringa och berätta och samtidigt komma på att det inte går. Den känslan och upplevelsen är så vanlig bland alla oss som sörjer en, på olika sätt, närstående.

Men finns det då tröst i sorgen? Jag är inte säker på det. Jag är inte säker på att det går att trösta bort sorgen. Jag är kristen och ändå säger jag med

emfas att den kristna tron inte hjälper mot sorg. Min tro är att min vän har fått möta Jesus helt och fullt. Min tro är att min vän har det mycket bättre än vad jag kan förstå. Men det hjälper inte mot sorgen. Den kristna tron är ingen "Sobril" som kan bedöva och dämpa eller helt "bota". Vi kristna behöver tala mer om detta och försöka fördjupa vad den kristna tron betyder i livets alla skiften – också i sorgens tid.

I Predikaren i Gamla Testamentet står det: Allt har sin tid, det finns en tid för allt som sker under himlen: en tid för födelse, en tid för död, en tid att plantera, en tid att rycka upp, en tid att dräpa, en tid att läka, en tid att riva ner, en tid att bygga upp, en tid att gråta, en tid att le, en tid att sörja, en tid att dansa... (Predikaren 3:1-4) Och så är det! Allt har sin tid – också sorgen. Men hur lång tid tar den? Hur länge kommer jag att sörja min vän? Hur länge kommer en maka att sörja sin respektive, hur länge kommer ett barn att sörja sin förälder, hur länge kommer en förälder att sörja sitt barn?

Allt har sin tid men sorgens tid har inget bestämt slut. En del säger: Du ska se att det blir bättre efter ett tag, efter någon månad, något år... Vad betyder då "bättre"? Mer uthärdligt? Glatt och roligt? Livet måste ju gå vidare och det gör det vare sig en vill det eller inte. När en drabbas kommer ofta känslan att man vill stoppa världen, att allt bara ska stanna upp. Men det sker inte. Livet går vidare, livet runt omkring och också det egna livet.

Någon har uttryckt att barns sorg är randig. En orkar inte sörja hela tiden. Plötsligt är en inne i en lek och tycks för en stund ha glömt bort orsaken till tårarna. Jag tänker att det är så med vuxnas sorg också och att det får vara så. Sorgens smärta kommer och går. Det gör inte sorgen mindre. Man sörjer ju inte med tårar enbart.

Sorgen är större än så. Och när en sörjer en riktigt närstående orkar en inte vara ledsen hela tiden. Därför är också den vuxnes sorg randig.

Men, vad "hjälp" då i sorgens tid? Jo, att få dela sin sorg med andra. Inte jämföra den. Det är meningslöst. Den egna sorgen är ojämförbar. Men att få sitta med någon eller några andra och dela, samtala, prata – berätta för varandra om erfarenheter av den som dött, berätta om sin sorg, gråta tillsammans, skratta tillsammans och göra det om och om igen. Det hjälper. Det är som den man sörjer och saknar finns där för ett ögonblick mitt i allt delande.

Men den kristna tron då? Hjälper den inte alls? Jag tror inte att den kristna tron är en skyddsväst när man är i sorgens hav. Men för mig är tron på Jesus Kristus en tro tros allt, en tro och en erfarenhet att Jesus själv är med mig också i det svåra, också i det mörka, också i gråtens tid också i sorgens tid. Den kristna tron är en tro trots allt, en tro som bär i det mörka men som inte skyddar från mörkret.

Den kristna tron säger mig att Jesus själv delar min sorg, delar mitt mörker, delar mina tårar därför att han själv gått före, längst in i ångesten. (Sv.Ps 74:1). För mig personligen blir det tomma korset då så viktigt. Det blir ett hoppets tecken, mitt i hopplösheten; ett livets tecken mitt i dödens närhet. Frans Michael Franzén skrev på 1800-talet i en psalm i vår psalmbok: Ni sörjande kvinnor, vem söker ni här? Den levande ej bland de döda är. Uppstånden är Jesus, halleluja. (Sv.Ps 146:2)

Om en stund står jag där vid min väns kista och förrättar begravningsgudstjänsten. Det som bär mig då, det vet jag redan nu, är evangelisten Johannes underbara ord som summerar allt: Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det. (Joh 1:5)

Åke Bonnier, 15 September 2017